

Sprida strategin gruppvålds- intervention (GVI) i Sverige

Slutredovisning av regeringsuppdraget Ju2021/03330

GVI

brå

 Polisen

 Kriminalvården

Utgivare: Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten och Kriminalvården

Brottsförebyggande rådets diarienummer: 3.2-0100/24

Polismyndighetens diarienummer: A552.949/2021

Kriminalvårdens diarienummer: KV 2021-14757

Innehåll

Innehåll	3
1 Regeringsuppdraget att sprida strategin GVI i Sverige.....	5
2 Vad GVI innebär	7
2.1 Bygger på forskning och samsyn.....	7
2.2 Kartläggning och analysarbete är navet.....	7
2.3 Direktkommunikation som verktyg.....	8
2.4 Sanktioner och stöd har central betydelse.....	9
2.5 GVI måste införas enligt strategins principer	9
2.6 Förutsättningar för att arbeta med strategin.....	9
3 Nationellt stöd för implementeringen – hur har det organiserats?	11
3.1 Samverkansmyndigheterna och NNSC.....	11
3.2 Nationella stödteamet	11
3.3 Nationella styrgruppen.....	12
3.4 GVI-nätverk för projektledare och samordnare.....	12
3.5 Kommunikationsgrupp	12
3.6 Forskarnätverk för utvärdering	13
3.7 Juristnätverk.....	13
3.8 Nätverk för kartläggning och analysarbete.....	13
4 Finansiering.....	15
4.1 EU:s fond för inre säkerhet, ISF	15
4.2 Stöd för projektledning	15
4.3 Stöd för utvärdering.....	16
4.3.1 Genomförda utvärderingar.....	16
4.3.2 Kommande utvärderingar	17
4.3.3 Fördelningen av det ekonomiska stödet för utvärderingar.....	19
5 Etableringarnas redogörelse för det lokala arbetet med strategin.....	20
5.1 Malmö.....	20
5.1.1 Planering och organisering	20
5.1.2 Genomförande	21
5.1.3 Upprätthålla strategin.....	22
5.2 Örebro	22
5.2.1 Planering och organisering	22
5.2.2 Genomförande	24
5.2.3 Upprätthålla strategin.....	25
5.3 Göteborg	25
5.3.1 Planering och organisering	25
5.3.2 Genomförande	26
5.3.3 Upprätthålla strategin.....	27
5.4 Järfälla/Upplands-Bro.....	27
5.4.1 Planering och organisering	27
5.4.2 Genomförande	28
5.4.3 Upprätthålla strategin.....	30
5.5 Huddinge.....	30
5.5.1 Planering och organisering	30
5.5.2 Genomförande	33
5.5.3 Upprätthålla strategin.....	34

5.6	Uppsala	34
5.6.1	Planering och organisering	34
5.6.2	Genomförande	36
5.6.3	Upprätthålla strategin.....	37
6	Nationell samordning av regeringsuppdraget – vad har hänt? ...	38
6.1	Stöd vid möten och genom dokumentation	38
6.2	Erfarenheterna från Malmö har tillvaratagits.....	38
6.3	Internationellt erfarenhetsutbyte	39
6.4	Ett aktivt spridande av information om GVI	39
7	Erfarenheter från arbetet med GVI i Sverige	40
7.1	Observationer av implementeringsprocessen	40
7.1.1	Delaktighet och förankring	40
7.1.2	Ansvarsfördelning.....	41
7.1.3	Kommunikation	42
7.1.4	Lokalsamhällets roll.....	42
7.1.5	Trygg arbetsmiljö.....	43
7.2	Organisationsspecifika iakttagelser	43
7.2.1	Kommunerna	43
7.2.1.1	Direkttelefon effektivt för att etablera kontakt	43
7.2.1.2	Viktigt att hålla isär stöd och myndighetsutövning	44
7.2.2	Polismyndigheten	44
7.2.2.1	Samverkan och informationsutbyte positivt	44
7.2.3	Kriminalvården	45
7.2.3.1	Förstärkt samverkan har medfört förbättringar.....	46
7.2.3.2	GVI inkluderat i frivårdens uppdrag	46
7.3	Vad behöver göras framöver?	47
7.3.1	Fortsatt utvärdering och effektuppföljning	48
7.3.2	Forskning inom GVI-arbetet.....	48
7.3.3	Anpassning till svenska förhållanden	49
7.3.4	Utforska och tydliggöra informationsdelning	49
7.3.5	Underlätta samarbetet över geografiska gränser.....	50
7.3.6	Fortsatt organiserat nationellt stöd behövs	50
8	Reflektioner och framåtblickande efter avslutat regeringsuppdrag	52
8.1	Ett fortsatt GVI-arbete på nationell nivå.....	52
8.1.1	Plan för förvaltning och finansiering behövs.....	52
8.2	GVI kan anpassas efter omvärldssituationen.....	52
8.3	En spridning av GVI ger positiva effekter.....	53

1 Regeringsuppdraget att sprida strategin GVI i Sverige

Den grova våldsbrottsligheten i den kriminella miljön är omfattande och innebär ett stort samhällsproblem i Sverige i dag. Det grova och dödliga våldet står högt upp på den kriminalpolitiska agendan och efterfrågan på effektiva åtgärder och initiativ som kan minska våldet och våldstrenden är stor.

Till följd av detta gav regeringen i september 2021¹ Brottsförebyggande rådet (Brå), Polismyndigheten och Kriminalvården² i uppdrag att sprida strategin bakom Sluta skjut, GVI, till fler orter³ i Sverige. I regeringsbeslutet framgår det att GVI är en strategi som kräver ett nära samarbete mellan deltagande myndigheter och kommuner, och att strategin ska spridas till de frivilliga kommuner där samverkansmyndigheterna bedömer ett införande av strategin som mest lämpligt. Det framgår vidare att lärdomar och erfarenheter från försöksverksamheten med Sluta skjut i Malmö ska beaktas i genomförandet av uppdraget. Samverkansmyndigheterna ska också säkerställa att arbetet utvärderas.

Utöver Sluta skjut i Malmö som redan har infört GVI är det Örebro, Göteborg, Järfälla/Upplands-Bro, Huddinge och Uppsala som är aktuella etableringar i regeringsuppdraget.

Rapportens innehåll bygger på erfarenheter från samverkansmyndigheterna i regeringsuppdraget, kunskap från vetenskapliga utvärderingar av etableringarna, erfarenheter från expertorganisationen National Network for Safe Communities (NNSC) och underlag från etableringarna.

Kriminalvårdens frivård är operativ samverkanspart i GVI-arbetet. Frivård är kriminalvård som äger rum ute i samhället, såsom övervakning efter villkorlig frigivning. I den här rapporten används benämningen Kriminalvården för myndigheten på nationell nivå, och frivården när det handlar om arbetet på lokal nivå.

Samverkansmyndigheterna har haft ett gemensamt ansvar för regeringsuppdraget. En första delredovisning av uppdragets genomförande lämnades till Regeringskansliet den 1 maj 2022 och en andra delredovisning

¹ Regeringsbeslut 2021-09-23, Ju2021/03330.

² Beskrivs fortsättningsvis som samverkansmyndigheterna.

³ I regeringsbeslutet används orter. I rapporten används begreppet etablering i stället då etableringarnas geografiska områden snarare är ett lokalpolisområde eller polisområde än en ort.

lämnades den 1 mars 2023. Det här är slutredovisningen av regeringsuppdraget, som ska redovisas senast 1 mars 2024.

2 Vad GVI innebär

Gruppvåldsintervention är en strategi för att reducera grovt våld i samhället. Strategin bygger på en nära samverkan mellan samverkansparterna som är polis, kommun, kriminalvård och lokalsamhälle. Strategin utgår ifrån vetenskapen att det är ett litet antal individer som driver våldet i ett område, att dessa individer kan kopplas samman i mer eller mindre tydliga kriminella grupper samt att dynamiken inom och mellan dessa grupper är avgörande för våldsnivån. Genom noggrann kartläggning av dessa individer och deras förehavanden kan samhällets samlade insatser riktas in där de gör mest nytta.

2.1 Bygger på forskning och samsyn

Gruppvåldsintervention är en väl beprövad strategi som bygger på en rad kriminologiska teorier, framförallt fokuserad avskräckning men innehåller även inslag av processuell rättvisa⁴. Syftet med fokuserad avskräckning är att generera förändrade attityder och beteenden⁵. Det finns god akademisk grund för att säga att fokuserad avskräckning, när den utförs på rätt sätt, kan ha effekt på grovt våld mellan grupper⁶. I en svensk kontext innebär arbetet med GVI ett nytt sätt att förstå och arbeta förebyggande mot det grova våldet.

För att samverkansparterna gemensamt ska kunna ta ett grepp om det grova våldet, krävs en samsyn om vad våldet beror på. Det praktiska genomförandet består av delmomenten:

- kartläggning av våldsdrivande kriminella grupper
- direktkommunikation med dessa grupper
- genomförande av stöd- och hjälpinsatser
- eventuella konsekvenser i form av sanktioner vid fortsatt våldsanvändning

2.2 Kartläggning och analysarbete är navet

⁴ Processuell rättvisa innebär, förenklat, att den som kommer till domstol och deltar i en rättsprocess upplever att processen varit rättvis genom att ha blivit lyssnad på och blivit behandlad med respekt. Det innebär även att domstolen uppfattas som neutral och opartisk samt att domaren inger förtroende.

⁵ Läs mer om GVI på Brås webbplats: <https://bra.se>.

⁶ Se bl.a. Braga, A., Weisburd, D. & Turchan, B. (2018). *Focused Deterrence Strategies and Crime Control. An updated systematic review and meta-analysis of empirical evidence*. *Criminology & Public Policy*, Vol .7:1, s. 205–250, samt SBU. *Psykosociala insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga vuxna*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU); 2023. SBU Utvärderar 369. Available from: <https://www.sbu.se/369>.

Arbetet är underrättelsesdrivet, precisionsbaserat och kommunikativt. Lokalsamhällets roll för att ge budskapet tyngd samt möta upp med stöd och hjälp kan inte underskattas. Kartläggning och analysarbete är navet i GVI-strategin där löpande analys av våldet är nödvändig för att bedöma om våldet är relaterat till kriminella grupperingar, vilket är en förutsättning för att strategin ska vara tillämpbar. Kartläggningen och analysarbetet är fokuserat på att identifiera grupper och inte enbart enskilda våldsdrivande individer. Syftet med kartläggningen är att ta fram en aktuell bild av vilka kriminella grupper med kapacitet att utföra våldshandlingar som finns i området. Det är viktigt att få med alla potentiellt våldsamma grupper, inte bara de som driver våldet just vid tidpunkten för kartläggningen. Kartläggningen innefattar riskpersoner kopplade till grupperna, dvs. individer som kan komma att utsättas eller utsätta andra för våld.

2.3 Direktkommunikation som verktyg

Samverkansparterna för GVI-arbetet upprättar kanaler för direktkommunikation med kartlagda våldsdrivande kriminella grupperingar för att förmedla ett gemensamt och enhetligt budskap:

- samhället tolererar inte våld
- fortsatta våldshandlingar får konsekvenser för hela gruppen
- den som vill lämna det kriminella livet kommer att få hjälp och stöd

Direktkommunikationen sker på två sätt i strategin, antingen via så kallade *custom notifications* eller *call-ins*.

- *Custom notification* är den amerikanska benämningen på ett individuellt samtal med en gruppmedlem där Polismyndigheten, om möjligt tillsammans med kommunen eller frivården, ger budskapet om att våldet måste upphöra, att fortsatta våldshandlingar får konsekvenser för hela gruppen och att hjälp finns att få.
- *Call-in* är den amerikanska benämningen på ett välregisserat informationsmöte med representanter ur de kartlagda kriminella grupperingar som är våldsamma eller som kan komma att bli våldsamma, där GVI-budskapet gemensamt ges av företrädare från samverkansparterna samt Åklagarmyndigheten.

2.4 Sanktioner och stöd har central betydelse

Sanktioner innebär kännbara konsekvenser som drabbar de våldsdrivande kriminella grupperingarna om de fortsätter med våldshandlingar efter att de nåtts av GVI-budskapet på ett *call-in* eller via en *custom notification*.

Sanktioner kan genomföras mot enskilda individer som är kopplade till våldsdrivande grupperingar om vissa förutsättningar är uppfyllda och på olika sätt. Det viktigaste är att de insatser som genomförs utformas på ett sådant sätt att det avskräcker andra grupper från att använda våld.

Kännbarheten av att vara utsatt för sanktioner är viktigare än sanktionernas omfattning. Under arbetet med GVI i Sverige har uttrycket ökat fokus börjat användas synonymt med sanktioner.

Varje del av budskapen i GVI-strategin är lika viktig och delarna förstärker varandra. GVI fungerar genom att samverkansparterna gemensamt fastställer och upprätthåller tydliga och förutsägbara ramar där responsens snabbhet och kännbarhet är viktigare än dess omfattning. Det gäller både sanktionerna som är konsekvenser av fortsatt våld från grupperna och stöd- och hjälpinsatserna till de inblandade individerna.

2.5 GVI måste införas enligt strategins principer

Strategin är tänkt att efter behov anpassas till lokala förhållanden och förutsättningar, dock utan att göra för stort avkall på de teoretiska antaganden som strategin bygger på. Planeringsarbetet innebär bland annat att inventera det redan pågående arbetet mot våld, för att synliggöra vad som behöver adderas utifrån GVI-strategin. Det finns kanske redan exempelvis samverkansstrukturer, operativt arbete mot det grova våldet, stöd och hjälp för de inblandade, analys och kartläggning av kriminella grupperingar eller tillgängliga samverkansparter i lokalsamhället.

Arbetet med att implementera, eller införa, strategin är avgörande för möjligheterna att den ska resultera i önskat utfall. GVI kan alltså bara förväntas reducera våldet om strategin implementeras i enlighet med hur den är avsedd att fungera.

2.6 Förutsättningar för att arbeta med strategin

För att kunna arbeta utifrån GVI-strategin är det viktigt att det hos var och en av samverkansparterna finns tillräckliga resurser avsatta för planering, genomförande och uppföljning. I de svenska etableringarna har samverkansparterna även gjort ett officiellt åtagande, en så kallad avsiktsförklaring, om att strategin ska implementeras och att den ska vara det primära operativa svaret på hur det grupprelaterade våldet ska hanteras. Alla

berörda beslutsfattare behöver tidigt få insikt i strategin och vad det innebär att arbeta enligt den. Innehållet i avsiktsförklaringen och vad åtagandet innebär ska sedan kommuniceras inom respektive verksamhet. Förankringen av avsiktsförklaringen och dess innebörd kan med fördel påbörjas omgående efter att den undertecknats.

Arbetet organiseras och resurssätts för att kunna genomföra samtliga delmoment i strategin. Arbetet utgår oftast ifrån befintliga resurser men är resursintensivt och kräver ett anpassningsbart förhållningssätt, vilket samverkansparterna behöver ta höjd för. Det är framför allt viktigt att insatser efter våldshändelser ger kännbara konsekvenser för de våldsdrivande grupperna samt att stöd- och hjälpinsatser erbjuds snabbt.

I de svenska etableringarna finns en styrgrupp bestående av chefer från de lokala samverkansparterna som är involverade i GVI-arbetet och de projektledande funktionerna inom respektive samverkanspart. Tillsammans med en projektledare och en arbetsgrupp ska styrgruppen upprätta strukturer som innebär att samverkansparterna tar ett gemensamt ansvar och att det finns tillräckligt med resurser avsatta för att genomföra strategin. Till styrgruppens uppgifter hör också att säkerställa att det finns förutsättningar för långsiktighet i arbetet med GVI.

Projektledarfunktionen är viktig för att skapa en övergripande bild av strategins olika delar, koordinera helheten och leda det operativa och administrativa arbetet. Inom varje samverkanspart finns ett antal utsedda koordinatörer som genomför det dagliga arbetet i strategin.

Koordinatorerna ingår tillsammans med andra nyckelfunktioner inom respektive samverkanspart i en arbetsgrupp som leds av projektledningen. Exempel på funktioner som deltar i arbetet är analytiker, jurister och kommunikatörer. Hur det samarbetet bäst organiseras beror på lokala förutsättningar och erfarenheter.

3 Nationellt stöd för implementeringen – hur har det organiserats?

Det nationella stödet har bestått av olika nätverk och grupper med syftet att säkerställa att etableringarna fått likvärdiga förutsättningar för införandet av GVI samt möjlighet att dela erfarenheter med varandra. Syftet har även varit att på nationell nivå tillvarata erfarenheter från samtliga etableringar samt att öka den samlade nationella kunskapen om GVI och hur strategin fungerar i en svensk kontext.

Här i avsnitt 3 beskrivs de nationella nätverk och grupper som startats upp och som kontinuerligt sammankallas, och den roll i det nationella stödet som samverkansmyndigheterna och strategins grundare har haft.

3.1 Samverkansmyndigheterna och NNSC

Samverkansmyndigheterna Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten och Kriminalvården har gemensamt varit ett stöd för etableringarna tillsammans med National Network for Safe Communities (NNSC) som är en amerikansk expertorganisation och grundare av strategin. NNSC är knutna till John Jay College i New York City som förvaltar och utvecklar GVI-strategin.

Avtal har upprättats med NNSC som gett konsultation till det nationella stödteamet och handledning i strategin till etableringarna⁷. NNSC har bidragit med stor kunskap om GVI under etableringarnas införandearbete genom bland annat utbildning, framtagna manualer, praktisk handledning och konsultationsmöten.

3.2 Nationella stödteamet

Ett nationellt stödteam bestående av medarbetare från samverkansmyndigheterna har skapats. Det nationella stödteamets funktion har varit att stödja etableringarna genom det löpande arbetet med GVI. När verksamheten gått över till ett mer operativt arbete har stödteamet tagit ett större ansvar i att stödja etableringarna utifrån erfarenheterna av arbetet i Sverige.

⁷ Se avsnitt 4 Finansiering.

3.3 Nationella styrgruppen

Det finns även en nationell styrgrupp som består av chefer inom samverkansmyndigheterna som ansvarar för att uppdraget har de personella resurser som krävs för att genomföra arbetet. I styrgruppen avhandlas frågor som rör övergripande inriktning och utveckling av arbetet. Styrgruppen ansvarar för att arbetet följs upp och utvärderas samt för andra löpande frågor av vikt för uppdragets strategiska utveckling. Representanter från den nationella styrgruppen eller det nationella stödteamet deltar även i de enskilda etableringarnas lokala styrgrupper.

3.4 GVI-nätverk för projektledare och samordnare

GVI-nätverkets uppgift har varit att skapa förutsättningar för kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte mellan etableringarnas projektledningar, och med det nationella stödteamet. Nätverkets syfte var att skapa en nätverks- och mötesstruktur som är stödjande och underlättar införandet av strategin i de olika etableringarna, och att fortsätta utveckla GVI i en svensk kontext. Under arbetets gång har nätverket fått ta del av kompetenshöjande insatser som föredragningar och workshoppar anordnade bl.a. av NNSC, och av andra nationella erfarenhetsutbyten.

I samband med att etableringarna gått in i ett mer operativt arbete har behovet av verksamhets specifikt stöd ökat, vilket lett till att GVI-nätverket delats upp i flera olika typer av separata nätverksmöten.

3.5 Kommunikationsgrupp

GVI-arbetet bygger på en tydlig kommunikation. Dels direktkommunikation med de kartlagda kriminella grupperingarna, men också kommunikation med övriga samhället om vilka insatser som genomförs inom ramen för GVI-arbetet. En nationell kommunikationsgrupp bestående av representanter från samverkansmyndigheterna har haft i uppgift att synliggöra regeringsuppdraget och samordna den nationella kommunikationen samt ge stöd i etableringarnas kommunikationsarbete. Exempelvis har en budskapsplattform och en gemensam grafisk profil för arbetet tagits fram. Internt inom Polismyndigheten har ett nätverk av kommunikatörer från de lokala GVI-etableringarna delat erfarenheter och stöttat varandra i kommunikationsrelaterade frågor.

3.6 Forskarnätverk för utvärdering

Initialt fanns en utvärderingsgrupp som bestod av representanter från samverkansmyndigheterna. Gruppens uppdrag var att hjälpa till att bedöma utvärderingsplanerna för de utvärderingar som finansierats genom de särskilda regeringsmedlen. Utvärderingsgruppen har sedan utvecklats till ett forskarnätverk för erfarenhetsutbyten mellan utvärderare av GVI. Forskarnätverket är bollplank för etableringarna och för det nationella stödteamet när det gäller utvärdering av GVI i Sverige. Tillsammans inventerar forskarnätverket behovet av och möjligheten till gemensamma riktlinjer eller rekommendationer för etableringarnas egenuppföljning. De arbetar också för en gemensam insamling av de uppgifter som behövs för effekt- och processutvärdering. Läs mer om utvärderingar i avsnitt 4.3.

3.7 Juristnätverk

GVI är en amerikansk strategi som anpassats till svensk kontext. Eftersom det finns skillnader mellan Sverige och USA med avseende på rättsfrågor har ett nätverk för att stödja alla inblandade jurister skapats. Nätverket har letts av jurister från samverkansmyndigheterna, och dessa jurister har haft ett övergripande ansvar för att nationellt sammankalla och stödja etableringarnas jurister i rättsfrågor som uppstått i GVI-arbetet. Syftet med nätverket har varit att skapa förutsättningar för en så likvärdig juridisk bedömning som möjligt när det gäller insatser inom ramen för GVI, och att undersöka om det finns förutsättningar för att skapa skriftliga rutiner för juridiska frågeställningar.

3.8 Nätverk för kartläggning och analysarbete

Nätverket för etableringarnas polisiära underrättelsefunktioner arbetar med kartläggning och analys utifrån GVI-strategin och leds av en av Polismyndighetens representanter i det nationella stödteamet. Nätverkets syfte har varit att fungera som ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan etableringarna.

Etableringarna har getts lokalt anpassat stöd, utifrån deras problembild i processen med kartläggningen av de kriminella grupperingar som är våldsamma eller som kan komma att bli våldsamma. Vidare har varje etablering fått stöd i att göra en initial händelseanalys för att kunna upprätta en lägesbild av hur stor andel av det grova våldet som kan härledas till kriminella grupperingar. Händelseanalysen ska göras för minst två år tillbaka.

Analysen används för att upprätta en baslinje⁸ för mätningar före och efter etableringens arbete med GVI-strategin.

Vidare har nätverket gett stöd i att göra en orsaksanalys av våldet inom etableringarna för att ta reda på vad våldet beror på och vem eller vilka som driver det. Varje våldshändelse analyseras och analysen ligger till grund för en bedömning av vilka grupperingar som åtgärderna ska riktas emot.

⁸ En nivå som man utgår från när man mäter eller förändrar något. Baslinjen utgår inte från värdet noll utan från de värden som motsvarar utgångsläget. Syftet är att kunna mäta förändringar.

4 Finansiering

För att starta upp arbetet med GVI har kommunerna som ingår i en etablering kunnat söka medel för projektledningen. Brå har administrerat ansökningarna och har tagit fram riktlinjer för det arbetet. Förutom lönekostnader har merparten av medlen kopplade till regeringsuppdraget hittills gått till ekonomiskt stöd till etableringarnas projektledare samt till process- och effektutvärderingar. Under regeringsuppdragets sista år har medel även gått till expertstöd från NNSC, vilket tidigare omfattades av ett projekt inom ramen för EU:s fond för inre säkerhet (ISF).

4.1 EU:s fond för inre säkerhet, ISF

Brå har utöver finansieringen inom ramen för regeringsuppdraget under perioden 2021–2022 beviljats projektmedel från ISF. ISF-projektets övergripande syfte har varit att skapa förutsättningar för vidareutveckling av kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete mot grovt våld kopplat till kriminella nätverk, och projektets arbete kompletterar det aktuella regeringsuppdraget. Inom ramen för ISF-projektet ingick expertstöd från NNSC till svenska etableringar samt framtagandet av ett svenskt digitalt metodstöd för arbetet med GVI-strategin.

4.2 Stöd för projektledning

Sex kommuner har ansökt om och fått beviljat projektledarstöd inom ramen för regeringsuppdraget. Två kommuner, Järfälla och Upplands-Bro, ingår i samma etablering. Utöver det har Malmö stad sökt och fått beviljat ekonomiskt stöd för att delta i och bidra med erfarenheter i upprättade forum för erfarenhetsutbyten mellan etableringarna.

Det ekonomiska stödet för projektledning fördelar sig enligt tabell 1.

Sökande kommun	Diarienummer hos Brå	Beviljade medel
Göteborgs stad	5.1-0464/21	2 000 000 kr
Huddinge kommun	5.1-0145/22	1 600 000 kr
Järfälla kommun	5.1-0246/22	711 725 kr
Upplands-Bro kommun	5.1-0225/22	975 551 kr
Uppsala kommun	5.1-0475/21	1 350 000 kr
Örebro kommun	5.1-0450/21	1 600 000 kr
Malmö stad	5.1-0158/23	300 000 kr

Tabell 1. Fördelningen av det ekonomiska stödet för projektledning inom arbetet med regeringsuppdraget att sprida strategin gruppvåldsintervention (GVI), åren 2021–2023.

4.3 Stöd för utvärdering

Samtliga etableringars genomförande processutvärderas inom ramen för regeringsuppdraget. På längre sikt ska även effektutvärderingar av samtliga etableringars arbete göras. För att få bästa möjliga underlag för slutsatser kring hur etableringarna infört GVI sprids uppdraget att utvärdera till flera universitet (se tabell 2). Samtliga processutvärderingar förväntas vara färdiga under 2024. Syftet med processutvärderingarna är att skapa underlag för vidare utvärderingar och uppföljningar av GVI-arbetet i svensk kontext samt att möjliggöra jämförelser nationellt och möjligen även internationellt.

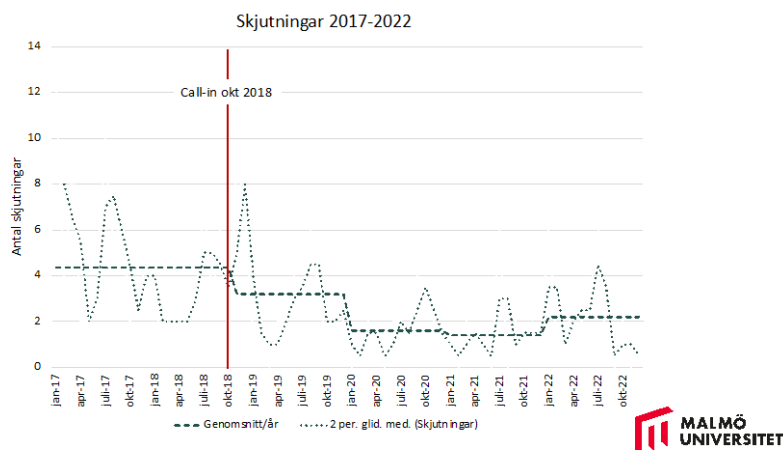
4.3.1 Genomförda utvärderingar

Under regeringsuppdraget har en effektutvärdering av Sluta skjut genomförts av Malmö universitet, och en processutvärdering av Örebros GVI-införande har genomförts av Örebro universitet. Dessutom har delrapporter tagits fram av Göteborgs universitet om GVI-införandet i Göteborg samt av STAD⁹ för införandet i Järfälla/Upplands-Bro, Huddinge och Uppsala.¹⁰

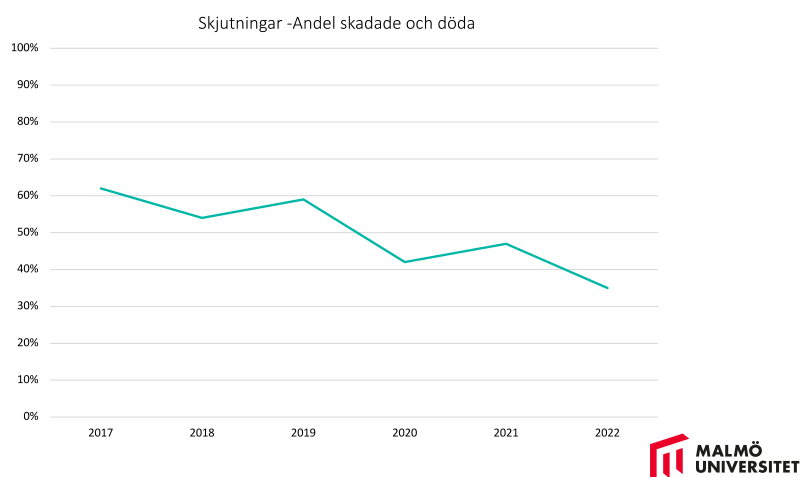
⁹ STAD är en förkortning för *Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem*, Karolinska institutet.

¹⁰ På Brås webbplats <https://bra.se/> hittar du rapporterna.

I figur 1 och 2 presenteras ett par av de viktigaste resultaten avseende effekter från Malmö universitets effektutvärdering av Sluta skjut som genomfördes under 2023.

Figur 1. Tidsserie över totalt antal skjutningar i Malmö januari 2017 till december 2022. Två månaders glidande medelvärde samt genomsnittligt antal skjutningar per månad under respektive år. Källa: Malmö universitet 2023

Figur 2. Utveckling av andel av skjutningarna som resulterat i att någon skadats eller dödats. Källa: Malmö universitet 2023

4.3.2 Kommande utvärderingar

Utvärderingar av effekterna från övriga etableringar bedöms inte kunna genomföras tidsmässigt inom ramen för regeringsuppdraget. Huvudskälet till det är att etableringarna kommer att ha arbetat för kort tid med GVI för att en utvärdering ska vara möjlig, och att underlaget inte kommer att vara tillräckligt stort för att få statistiskt hållbara resultat. Malmö universitet har dock inom ramen för regeringsuppdraget fått i uppdrag och även fått

ekonomiskt stöd för att tillsammans med det nationella stödteamet och utvärderingsgruppen skapa förutsättningar (genom exempelvis uppföljningsmatriser med likartade uppföljningskomponenter) för att effekterna av samtliga etableringar ska kunna utvärderas, när ett tillräckligt underlag bedöms finnas tillgängligt.

Det planerade upplägget för kommande effektutvärderingar av GVI följer i stora drag flera av de utvärderingar som tidigare gjorts av GVI (främst i USA) och den tidigare svenska effektutvärderingen av Sluta skjut i Malmö. I de utvärderingarna har skjutningar och eventuella andra våldshandlingar, både generellt och sådana som kan kopplas till våldsdrivande kriminella grupperingar, varit det utfall som varit i fokus för analyserna. Kommande utvärderingar kan dock även bygga på information om insatser gjorda inom ramen för GVI, för att se hur dessa insatser korrelerar med utvecklingen av skjutningar och andra våldshändelser. Även hur insatsernas övriga påverkan på de kriminella grupperingarna ser ut kan utvärderas, exempelvis om grupperna förändras efter eventuella sanktioner. Insatserna består av genomförda *call-ins*, *custom notifications*, sanktioner samt sociala insatser som kriminella grupperingar och enskilda individer varit föremål för under utvärderingsperioden.

En viktig del av de framtida effektutvärderingarna kommer att vara etableringarnas lokala processutvärderingar. Processutvärderingarna kommer att bidra med information om strategins införande samt vara en central och värdefull del i förståelsen och tolkningen av effekterna inom respektive etablering.

4.3.3 Fördelningen av det ekonomiska stödet förutvärderingar

Det ekonomiska stödet för utvärderingar fördelar sig enligt tabell 2.

Universitet	Diarienummer hos Brå	Form av utvärdering	Beviljade medel
Göteborgs universitet	5.1-0041/22	Processutvärdering GVI Göteborg	1 117 000 kr
Malmö universitet	5.1-0245/22	Effektutvärdering Sluta skjut	491 000 kr
Malmö universitet	5.1-0244/22	Förberedande av effektutvärdering samtliga etableringar	220 000 kr
STAD	5.1-0267/22	Processutvärdering av etableringarna i Huddinge, Järfälla/Upplands-Bro och Uppsala	3 856 076 kr
Örebro universitet	5.1-0523/21	Processutvärdering GVI Örebro	1 131 447 kr

Tabell 2. Fördelningen av det ekonomiska stödet för utvärderingar inom arbetet med regeringsuppdraget att sprida strategin gruppvaldsintervention (GVI), åren 2021–2023.

5 Etableringarnas redogörelse för det lokala arbetet med strategin

Arbetet med Sluta skjut är grunden för regeringsuppdraget att sprida strategin till fler etableringar, och arbetet i Malmö har löpt på sedan 2018. Under hösten 2023 har projektledningen från etableringarna¹¹ gemensamt inkommit med en redogörelse som underlag till slutredovisningen av hur det lokala arbetet genomförts, med avseende på planering, organisering, långsiktighet och genomförande. Här i avsnitt 5 följer en sammanfattning av etableringarnas egna redogörelser.

5.1 Malmö

5.1.1 Planering och organisering

Samverkansparterna har i olika grad haft tillräckliga resurser för genomförande och uppföljning. För tillfället finns det behov av mer resurser inom kartläggningen och analysarbetet. I det akuta skedet kan det vara svårt att med den tillgängliga polisiära resursen genomföra *custom notifications*. Hos övriga samverkansparter finns det tillräckliga resurser för att utföra uppdraget.

Det finns inom respektive samverkanspart god kunskap om strategin men ett kontinuerligt arbete med kunskapsöverföring krävs, främst inom Polismyndigheten, på grund av personalomsättning. I Malmö finns en huvudansvarig projektledare från Polismyndigheten och en biträdande projektledare från Malmö stad. Flera personer inom samverkansparterna har varit med sedan start. Då arbetet i Malmö inte längre drivs i projektform utan är en del i den ordinarie verksamheten ska det beslutas om nya titlar för projektledarna.

Arbetsgruppen träffas varannan vecka och däremellan sker bilaterala kontakter vid behov på olika nivåer. Vid våldshändelser sammankallas hela arbetsgruppen utifrån behov eller så samverkar Polismyndigheten, Malmö stad och Kriminalvården via underrättelsekoordinatören.

Arbetet med informationsdelning styrs av underrättelsekoordinatören, som delar den underrättelsebild som är väsentlig för att samverkan ska fungera. Information delas på regelbundna möten. Vid händelser däremellan hålls

¹¹ Representanter från samverkansparterna Kriminalvården, Polismyndigheten och kommunen.

informationsmöten beroende på händelse och behov av åtgärd, så att alla har samma lägesbild. Malmö stad delar information om aktuella avhoppare¹² och Kriminalvården lämnar information om klienters möten och förehavanden hos dem. Informationsdelningen inom arbetet i Malmö fungerar mycket bra.

Sedan våren 2023 finns en koordinator i Malmö stad som arbetar riktat med lokalsamhällsfrågorna. Företrädare för lokalsamhället bjuds in regelbundet till nätverksträffar för att utveckla samverkan. En dialog har påbörjats kring hur lokalsamhället eventuellt kan bidra mer i samband med grova våldsbrott.

5.1.2 Genomförande

I Malmö inleddes det operativa arbetet med ett *call-in* och därefter *custom notifications*. I det stora hela har etableringen en samsyn kring vad våldet beror på. Underrättelsebilden ligger till grund för *custom notifications* men används även som underlag i den ordinarie verksamheten inom Polismyndigheten. Kartläggningen av individerna har utökats till att omfatta individer under 18 år i betydligt större omfattning.

För stöd- och hjälpinsatser ser Malmö det som en framgångsfaktor att stödinsatserna knutits till avhopparverksamheten¹³ och de koordinatörer som finns inom den verksamheten. Polismyndigheten lämnar underlag i de fall det behövs och biträder med hotbilda-bedömningar och uppföljningar.

När det gäller sanktioner samverkar i stort sett alla verksamheter inom Polismyndigheten. Även Kriminalvården utför sanktioner mot individer som finns inom deras verksamhet. Samverkan sker även med regionalt underrättelsecenter (Ruc)¹⁴. Utifrån arbetet med sanktioner finns det ett utvecklingsbehov med avseende på hur kommunen kan bidra mer i arbetet med sanktioner mot de våldsdrivande grupperingarna.

¹² En avhoppare är en person som har valt att lämna organiserad brottslighet och som bedöms vara i behov av samhällets stöd och skydd för att fullfölja sitt avhopp.

¹³ Avhopparverksamhet är ett arbete för att öka tryggheten och minska det grova våldet i samhället. Kommunernas socialtjänst har huvudansvaret för avhoppare och verksamheten bedrivs i huvudsak på lokal nivå i samarbete mellan socialtjänsten och polisen.

¹⁴ Sedan 2009 samverkar tolv svenska myndigheter med underrättelser och operativa insatser mot kriminella individer, nätverk och fenomen i en satsning mot den organiserade brottsligheten. Satsningen är ett regeringsuppdrag.

5.1.3 Upprätthålla strategin

Samverkansparterna i Malmö har under hösten 2023 haft två workshops på temat att fortsätta driva arbetet med strategin framåt. Det finns ett samverkansavtal mellan samverkansparterna fram till årsskiftet 2023/2024. Mindre justeringar i avtalet kan bli aktuella.

5.2 Örebro

Örebro var den första kommunen efter Malmö att börja implementera strategin.

5.2.1 Planering och organisering

I Örebro har samverkansparterna haft tillräckligt med avsatta resurser för GVI-arbetet, även om det har skiftat under arbetets gång.

Samverkansparterna har dock lyckats genomföra samtliga steg i arbetet så bedömningen är att de avsatta resurserna har varit tillräckliga även om samverkansparterna ibland har fått prioritera hårt.

I avsiktsförklaringen framgår att samverkansparterna förbinder sig att avsätta de resurser som implementeringen av arbetet med strategin kräver. Inom ramen för avsiktsförklaringen har de förbundit sig att tillhandahålla en samordnare på heltid från Polismyndigheten och en från Örebro kommun på halvtid under den första delen av arbetet. Det finns ett gemensamt ansvar för strategin och under arbetets gång framkom ett behov av en samordnare även från Kriminalvården, vilken tillsattes på halvtid utöver vad som tidigare avtalats. Antalet koordinatörer och deltagare i styrgruppen har skiftat utifrån verksamhetens behov. I nuläget har behovet av samordnare ändrats, och det finns nu en samordnare från Örebro kommun på halvtid fram till årsskiftet 2023/2024, en samordnare från Kriminalvården på halvtid och en samordnare från Polismyndigheten på 20 procent av en heltidstjänst. Samordnaren för Kriminalvården är nu den som ansvarar för bland annat koordinatorsgruppen.

I avsiktsförklaringen framkommer det att syftet med GVI Örebro är att minska det grova våldet som utförs av kriminella grupperingar och att öka tryggheten i samhället. Samverkansparterna i Örebro är överens om att fokusera deras gemensamma insatser mot ett antal kriminella individer och deras grupperingar.

Under arbetets gång har fler insatser från kommunala verksamheter visat sig behövas. Vid övergång från projekt till permanent arbetssätt görs ansträngningar för att få med fler delar av den kommunala verksamheten i det ordinarie GVI-arbetet.

Koordinatorsgruppen och *custom notifications*-teamet har god kunskap om vad strategin innebär och respektive funktions roll och ansvar. De som arbetar direkt med strategin inom verksamheterna har kunskap och kännedom om densamma, men det är ett fortlöpande arbete att sätta in nya medarbetare i arbetet. Tidigt i införandearbetet fick koordinatorena presentera sin verksamhet för varandra. Samordnarna upplever att det har lett till en ökad förståelse för varandras uppdrag, möjligheter och begränsningar.

Samverkansparternas koordinatörer är representerade i koordinatorsgruppen. I det operativa arbetet finns det flera olika koordinatörer. Koordinatör från socialtjänsten och den operativa koordinatör i lokalpolisområde Örebro är delaktiga i mycket stor utsträckning då ansvaret för *custom notifications* ligger på dem. Utöver representation i koordinatorsgruppen arbetar övriga koordinatörer från socialtjänsten mest med interna frågor, exempelvis inom gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Örebro har ett externt operativt möte, där koordinatör från socialtjänst, operativ koordinatör från Lokalpolisområde Örebro, underrättelsekoordinatör samt koordinatör och samordnare från frivården finns representerade.

Samordnarna är en länk mellan koordinatorsgruppen och styrgruppen. Samordnarna har även kontakter med kommunikationsgruppen. Avseende informationsdelningen i koordinatorsgruppen, som är stor och även har innehållit representanter från universitetet, har ingen sekretessbelagd information delats. Koordinatorsgruppen har hanterat mer strukturella frågor och varit ett forum där verksamheten utvecklats. De har delat lägesbild med varandra och pratat om strategins alla faser, men inte på individnivå. I det externa operativa lägesbildsmötet har det getts möjlighet att dela information, men då efter genomförd sekretessprövning.

I lokalsamhället finns det mycket att utveckla, men det har inte funnits tillräckligt med tid för det. Det främsta arbetet med lokalsamhället har varit att identifiera goda representanter och välja vilka som ska bjudas in som publik till ett *call-in*, och att ha informationsträffar innan och uppföljning samt återkoppling efter varje *call-in* med dessa representanter. Det har inte förekommit något gemensamt arbete i vardagen, vilket är ett önskemål i det fortsatta arbetet. De funktioner och verksamheter från lokalsamhället som varit med på ett *call-in* har fått god information om GVI-strategin och bedömningen är att de är goda samverkansparter och att de står bakom strategin. Inom etableringen i Örebro har de funderat på att involvera lokalsamhället vid exempelvis *custom notifications*, men där är sekretessen ett hinder. Kommunen har anställt en person som på halvtid ansvarar för samordning och involvering av lokalsamhället när det gäller sociala insatser och stöd.

5.2.2 Genomförande

Samverkansparterna i Örebro har en samsyn om vad våldet beror på och anser att kartläggningen är grunden till allt arbete i strategin. I Örebro finns en hög tillit till kartläggningen och även om Polismyndigheten inte alltid kan dela varför myndigheten går i en riktning har övriga samverkansparter förståelse för det och litar på att polisen gjort en korrekt bedömning.

Samverkansparterna startade sitt operativa arbete med något som de kallade *custom light* innan de hade sitt första *call-in*. Eftersom organisationen inte var helt på plats i det inledande skedet var budskapet anpassat och inte helt troget GVI-strategin. Stöd och insatser var i fokus i *custom light*-samtalen, och inte sanktioner. De anpassade samtalen var kopplade till lägesbilden och uppfattningen är att det föll väl ut. Efter ett första *call-in* genomförde Örebro sedan flera *custom notifications* inom samma tidsperiod för att nå ut brett med budskapet. Under arbetets gång har *custom notifications* därefter använts främst utifrån gällande lägesbild där lägesbilden har varit styrande i urvalen och tidpunkterna för samtalen.

Örebro har under ett års tid genomfört tre *call-ins*. Målbilden är att fortsättningsvis genomföra ett *call-in* per år. Anledningen till att det genomfördes tre första året var dels det digra underlaget men också att samverkansparterna ville nå ut brett med budskapet. Både till aktuella kartlagda individer och till medarbetare inom samverkansparterna.

Örebro kommun har inrättat ett nätverk för sociala insatser. Vägen in är via en GVI-telefon¹⁵ dit klienter som nåtts av budskapet kan vända sig. Via mottagare på GVI-telefonen slussas inringaren vidare till rätt instans. Kommunala verksamheter som berörs är främst socialtjänsten och förvaltningen för gymnasie- och arbetsmarknaden. Efter att det operativa arbetet inlett är erfarenheten att sysselsättning, försörjning och boende är vanligt efterfrågade insatser, och därmed behöver kommunen fokusera på ett fungerande arbete i de förvaltningar som berörs av frågorna.

Kriminalvården och Polismyndigheten är de stora aktörerna när det gäller sanktioner. Utöver det sker samverkan även med andra myndigheter, exempelvis Kronofogdemyndigheten och Skatteverket via bl.a. Ruc. Det finns även möjlighet att använda sanktioner inom kommunala verksamheter, t.ex. inom miljö och hälsa.

¹⁵ Ett telefonnummer som skapats inom ramen för GVI och som delas ut till kartlagda individer i samband med erbjudanden om stöd och hjälp, så att individer som vill ta emot stöd och hjälp bara behöver ringa ett telefonnummer. Att det finns "en väg in" är centralt för att den här delen av strategin ska fungera.

5.2.3 Upprätthålla strategin

Beslut finns om att GVI-strategin ska vara en del av den ordinarie verksamheten från den 1 januari 2024. Samordnarna kommer att övergå till att vara strategiförvaltare och ansvariga för det löpande arbetet. Planer finns på att utveckla arbetet med sanktioner och sociala insatser samt samarbetet med lokalsamhället.

5.3 Göteborg

5.3.1 Planering och organisering

Samverkansparterna i Göteborg har haft tillräckliga resurser under arbetets gång. Det har dock skett viss förändring i projektledningen då Polismyndighetens projektledare har bytts ut vid två tillfällen.

Ett åtagande i form av en avsiktsförklaring har gjorts och det är uttalat att strategin ska implementeras som en betydande strategi i arbetet mot det kriminella våldet i Göteborg, och som ett komplement till redan pågående arbete. Det speglas även i det samverkansavtal som tecknats mellan samverkansparterna i Göteborg.

Ett omfattande arbete med att införa GVI har genomförts, men GVI-arbetet behöver också ske fortlöpande. Funktions- och ansvarsfördelning har gjorts mellan samverkansparterna, men på ett övergripande plan skiljer sig både engagemang och kunskap om strategin och hur den ska förvaltas. Dock har strukturer byggts upp inom samverkansparternas verksamheter för att omhänderta GVI-relaterade frågor i det löpande arbete som är kopplat till GVI-strategin.

Projektledningen är utformad på så sätt att socialförvaltningen och kommunen har det övergripande ansvaret för GVI-arbetet. Projektledaren från kommunen är övergripande projektledare, och socialförvaltningen deltar även med en biträdande projektledare. Polismyndigheten deltar med projektledare, biträdande projektledare och en koordinator från polisområdet. Kriminalvården deltar med två koordinators från frivården. Stadsledningskontoret deltar med en handläggare och det finns två kommunikatörer med i projektgruppen, en från Göteborgs Stad och en från Polismyndigheten.

Olika representanter är delaktiga i olika delar av GVI-arbetet. Att vara involverad i GVI-arbetet är en definitionsfråga eftersom uppdraget inom GVI Göteborg är att alla funktioner inom respektive samverkanspart ska arbeta med GVI-strategin eller GVI-klienter. Det medför att alla medarbetare hos samverkansparterna direkt eller indirekt arbetar med strategin.

Möjligheten till informationsdelning om GVI-kartläggningen har varit en svår fråga internt inom Polismyndigheten. Det har även varit en utmaning kring informationsdelningen mellan samverkansparterna, och det finns fortfarande oklarheter kring hur och vilka som kan ta del av kartläggningen. Det finns även andra sekretessrelaterade hinder som försvårar informationsdelningen.

Målsättningen är att arbeta med lokalsamhället via befintliga strukturer, t.ex. genom att kommunpoliserna kommunicerar GVI-strategin till lokalsamhället. På sikt ska det finnas en motsvarande funktion inom kommunen men den är inte implementerad ännu. Hittills har lokalsamhället bara varit involverade som representanter och publik när ett *call-in* har hållits.

5.3.2 Genomförande

När det gäller samsynen om vad våldet beror på i Göteborg så finns det ett ökat informationsbehov för medarbetare inom socialförvaltningen och frivården, eftersom mer information skulle berika och möta verksamhetsbehovet inom de båda samverkansparterna.

Kartläggningen och analysarbetet kopplat till den behöver utvecklas. Dock har det dagliga analysarbetet mellan i första hand Polismyndigheten och frivården fungerat bra. Efter beslut av styrgruppen inleddes det operativa arbetet genom ett *call-in* som sedan följdes upp av *custom notifications*.

Vägen in till stödinsatser är kommunens redan befintliga ”avhoppartelefon” som har en stadsövergripande funktion att ta emot samtal från potentiella avhoppare. Var ärendet sedan hanteras beror på hotbilda-bedömningen. Vid hög hotbild handläggs ärendet fortsatt av den samlade avhopparverksamheten. Bedöms hotbilden vara lägre slussas ärendet till berörd socialförvaltning. Koordinatorerna i socialförvaltningarna har det övergripande ansvaret för att samordna stöd- och hjälpinsatser till målgruppen. Vid koordinatorsmötena finns det möjlighet att diskutera ärenden och få hjälp att tänka kring lämpliga stödinsatser, och säkerställa att ett likvärdigt stöd erbjuds inom etableringen.

Polismyndigheten delar lägesbild och GVI-relaterad information till frivården, stadsledningskontoret och i samverkansforum där myndigheter är representerade för att samverka mot det grova våldet.

5.3.3 Upprätthålla strategin

Det finns ett avtal om att upprätthålla arbetet med strategin som gäller fram till 2025/2026. I avsiktsförklaringen framkommer att arbetet är långsiktigt, vilket speglas i projektledningens fortsatta arbete.

5.4 Järfälla/Upplands-Bro

5.4.1 Planering och organisering

En gemensam bedömning från samverkansparterna är att det i stort sett funnits tillräckligt med resurser för att hålla tidplanen och genomföra de aktiviteter som varit planerade och de som plötsligt uppstått. Inledningsvis saknades en projektledare från frivården som dock tillsattes senare och frivårdens koordinatörer hade inte initialt någon avsatt arbetstid för uppdraget.

Projektledningen har i perioder behövt avsätta mer tid än vad som ingått i projektplanen. Det har varit en viktig faktor och förutsättning för att arbetet ska fortgå enligt tidsplanen.

Planeringen inför att hålla ett *call-in* var mer tidskrävande än vad samverkansparterna förutsett vilket påverkade beslutet om vilken intervention som det operativa arbetet skulle inledas med. Det har funnits perioder där behovet av ytterligare resurser har varit stort exempelvis hos Polismyndigheten vid det operativa arbetet med *custom notifications*. Händelseutvecklingen för upptrappning av det grova våldet i området har varit tidskrävande för Polismyndigheten. Kriminalvården ser också ett behov av resurser i form av arbetstid för koordinatörerna i förberedelsearbetet inför att hålla *call-ins*. Socialtjänsterna har dock haft tillräckliga resurser för att delta vid *custom notifications* och resurser för annat operativt arbete med målgruppen samt övrigt arbete med att införa GVI. Resurserna för att arbeta med lokalsamhället har innefattat att en koordinator från Järfälla kommun haft det ansvaret tillsammans med en projektledare. Koordinator har haft ansvaret men inte fått någon avsatt procent av sin arbetstid för att arbeta specifikt men den frågan. I Upplands-Bro kommun har det ansvaret legat på projektledaren, och arbetet med lokalsamhället med avseende på att förankra GVI-strategin, hitta publik och talare samt skriva tal inför varje *call-in* har varit omfattande.

Bedömningen görs att samverkansparterna uppfyller de delar som tydliggörs i samverkansavtalet mellan parterna i Järfälla och Upplands-Bro och att den personal som är involverad i GVI-arbetet har god kunskap om strategin. Bedömningen görs också att övrig personal inom varje part har den kunskap

som behövs om GVI-strategin. Det är dock viktigt att arbetet med att förankra strategin hos medarbetarna fortlöper både utifrån nyanställningar men också för att hålla kunskapen om strategin uppdaterad hos medarbetarna.

Etableringen har samsyn kring vad våldet beror på och underlaget från kartläggningen och analysarbetet används som stöd i det dagliga arbetet främst inom Polismyndigheten men också inom Kriminalvården. Exempelvis för att välja ut de individer som ska prioriteras för interventioner och sanktioner samt för att ge övriga verksamheter en uppdaterad lägesbild, vilket sker på olika sätt och i olika forum.

Arbetet med att förankra strategin hos medarbetarna har genomförts i stor utsträckning internt hos samverkansparterna. Det har under tiden för införandet av GVI funnits behov av att tydliggöra roller och ansvar. Både utifrån att arbetet med strategin behövt förtydligas men också utifrån att det rört sig om helt nya roller. Etableringen har därför upprättat interna rutiner samt samverkansrutiner. Initialt upprättades också en intern struktur för olika möten och vilket ansvar varje forum hade. Både god kunskap och rollbeskrivning har utvecklats över tid och det är av vikt att fortsätta det arbetet.

Projektledningen består av fyra projektledare, en från varje part. Det finns ingen huvudprojektledare utan alla har samma mandat. Alla fyra parterna har samtliga uppdrag inom GVI-strategin tillsatta. Projektledningen leder det gemensamma arbetet med att införa GVI samt det interna arbetet. Koordinatorerna deltar och samordnar det operativa arbetet.

Bedömningen är att det finns en god samverkan mellan parterna och att informationsdelningen fungerar väl. Information delas både internt inom respektive verksamhet men också mellan samverkansparterna, exempelvis i arbetsgruppen, styrgruppen och projektledningen. Inför det operativa arbetet fattades interna beslut om vilken information som får delas med de andra parterna vilket möjliggjorde en smidig övergång till den operativa fasen. Utöver det delas också information mellan parterna i enskilda individärenden.

5.4.2 Genomförande

Hösten har varit en intensiv fas eftersom ett första *call-in* genomfördes. Nu arbetar projektledningen och koordinatorerna för att den struktur som finns för samverkan bibehålls. De delar som kommer att följas upp med avseende på informationsdelningen och som behöver fungera väl är följande:

- ett förtydligande av arbetsprocessen och vilka funktioner som ansvarar för informationsdelningen mellan Kriminalvården och Polismyndigheten.
- informationen från Polismyndigheten till andra parter när *custom notifications* genomförts.
- planeringsmötena inför *custom notifications*.
- operativa möten i samband med våldshändelser.

För att i förlängningen kunna ha rätt publik och talare vid *call-ins* påbörjades hösten 2022 ett arbete kring att förankra strategin med lokalsamhället. Presentationer genomfördes för bland annat många föreningar, samfund, företag med mera. En del av presentationerna genomfördes enskilt och andra med flera aktörer samlade. Efter alla presentationer arbetade projektledarna vidare för att välja ut och engagera talare och publik inför ett *call-in*. Här kvarstår dock att arbeta fram en tydlig struktur och plan för hur samverkan med lokalsamhället ska se ut och vad som ska ingå samt hur kommunerna, Polismyndigheten och Kriminalvården gemensamt kan arbeta för att öka lokalsamhällets medverkan. Målet är att aktörer från lokalsamhället ska vara en betydande part. För att nå det målet kvarstår planering och sedan kommer arbetet ske stegvis. En grund finns utifrån de aktörer som redan har kännedom om GVI-strategin samt de som har varit involverade vid det *call-in* som genomförts. Bedömningen görs att den publik som varit engagerad vid ett *call-in* är en mycket bra grund att utgå från i det fortsatta arbetet.

Etableringen beslutade att börja det operativa arbetet med *custom notification*. Bedömningen gjordes att det var av vikt att påbörja det operativa arbetet så snart som möjligt vilket var anledningen till beslutet. Det operativa arbetet påbörjades med flera *custom notifications* inom samma tidsperiod för att nå ut brett med budskapet. Bedömningen i efterhand är att det beslutet var korrekt. Ett *call-in* har genomförts och den omfattande förberedelse tiden gjorde att detta *call-in* blev väldigt lyckat samtidigt som det var värdefullt att först kunna fokusera på *custom notification* och det gemensamma arbetssättet som upprättats mellan parterna. Inför att det operativa arbetet påbörjades gjordes också bedömningen att det var viktigt att arbeta med både vuxna och barn, vilket gjorde att det togs fram separata rutiner för det.

För stöd och hjälpinsatser finns det interna rutiner i kommunerna men också samverkansrutiner mellan socialtjänsten och frivården samt mellan socialtjänsten och Polismyndigheten. Samtliga rutiner är specifika för GVI-arbetet. Inom kommunerna är båda kommunernas socialtjänster och de verksamhetsområden som ingår där delaktiga. Det finns rutiner för hur

socialtjänsterna ska arbeta med ”en väg in”¹⁶, samordnat och koordinerat stöd samt att målgruppen prioriteras.

Arbetet med sanktioner är uppdelat i intern och extern samverkan. Vid den interna samverkan träffas beslutsfattare från lokalpolisområde Järfälla och diskuterar om det t.ex. ska fattas beslut om sanktioner. Vid den externa samverkan träffas företrädare för Polismyndigheten och frivården. Ett sådant möte kan t.ex. bli aktuellt om ett beslut om sanktioner har fattats och arbetet med ökat fokus ska påbörjas. I både den interna och externa samverkan utgår arbetet från den operativa lägesbilden dvs. veckovisa avstämningar både internt och externt under en pågående insats.

5.4.3 Upprätthålla strategin

Planen för långsiktighet i arbetet med strategin har varit en fråga på agendan sedan starten. Både för att det är viktigt att förmedla att arbetet med GVI inte är något tillfälligt men också för att förbereda verksamheterna på att GVI-strategin fortsatt ska vara en del av den ordinarie verksamheten. Det finns i dag inget beslut eller någon framtagen förvaltningsplan för hur verksamheten ska organiseras för att kunna upprätthålla det långsiktiga arbetet efter det att projektledningen inte längre deltar. Det handlar t.ex. om hur arbetet ska fortsätta utvecklas, upprätthålla strategitrohet och vem eller vilka som ska ansvara för den sammanhållna delen av GVI-strategin mellan parterna. Det är en prioriterad fråga för projektledningen i dialog med styrgruppen.

5.5 Huddinge

5.5.1 Planering och organisering

En gemensam bedömning från samverkansparterna är att det i stort sett funnits tillräckligt med resurser för att hålla tidplanen och genomföra de aktiviteter som varit planerade och de som plötsligt uppstått. Inledningsvis saknades en projektledare från frivården som dock tillsattes senare och frivården koordinatörer hade inte initialt någon avsatt arbetstid för uppdraget.

För kommunens del har det under arbetets gång framkommit från projektledaren och koordinatören att de avsatt en halv arbetstid vardera för

¹⁶ De sociala insatserna ska organiseras så att de individer som vill ta emot stöd och hjälp bara behöver ringa ett telefonnummer. Att det finns ”en väg in” är centralt för att den här delen av strategin ska fungera.

GVI-arbetet, men att det inte varit tillräckligt. Det som framför allt blivit lidande vid arbetet med att införa GVI är arbetet med lokalsamhället. Hittills har arbetet med lokalsamhället tilldelats endast en GVI-koordinator. Det har inneburit att arbetet med lokalsamhället har legat utanför den arbetstid som koordinatören har för GVI-arbete och ordinarie arbetsuppgifter, varför arbetet blivit en belastning. Det har överlag funnits otydlighet kring om en avsatt resurs för arbete med lokalsamhället funnits eller inte. Samtliga samverkansparter har avsatt arbetstid för GVI-arbetet vid sidan av ordinarie arbetsuppgifter. Med anledning av projektets omfattning har det därmed emellanåt varit en utmaning att driva projektet framåt.

Polismyndighetens resurser består av en projektledare och en koordinator. De har fått en halv arbetstid vardera att arbeta med GVI-strategin med möjlighet att justera tiden vid behov. En utmaning för Polismyndigheten har varit att få med en underrättelsekoordinator i GVI-arbetet. Denna koordinator har haft uppdraget som en tillikauppgift och har inte varit lokalt förankrad i Huddinge lokalpolisområde.

Den gemensamma bedömningen är att varje part har god kunskap om GVI-strategin och i generella drag har frågan om vem som ska fatta beslut varit tydlig. Däremot har det inte alltid varit uppenbart för alla parter vem som tar beslut i vilken fråga, om det är ett styrgruppsbeslut eller ett beslut i dialog med projektledningen. Utmaningen inom kommunen har varit att projektledarens roll funnits inom den centrala förvaltningen (trygghets- och säkerhetssektionen) samtidigt som det operativa arbetet har skett inom olika delar av socialförvaltningen.

Arbetet med att förankra strategin hos medarbetarna har i stor utsträckning skett internt hos samtliga parter. Det är viktigt att det arbetet fortsatt upprätthålls och att samtliga parter fortsätter sprida GVI-kunskapen internt. GVI-kunskap ska ingå i introduktionen av nyanställda och för en långsiktig hållbarhet måste samtliga medarbetare löpande uppdateras om GVI-strategin.

Projektledningen består av en representant från respektive samverkanspart. Alla projektledare har samma möjlighet att fatta beslut. Projektledningen har veckovisa möten och avstämningar. Varannan vecka deltar även koordinatörerna på projektledningsmötena i en gemensam arbetsgrupp. Utöver det har projektledningen lyft ut *call-in*-planeringen i ett annat mötesforum som hålls ungefär varannan vecka. Projektledningen deltar också vid handledningstillfällen med NNSC varannan vecka där även koordinatörerna deltar vartannat tillfälle.

Samtliga projektledare leder arbetet med att införa strategin och det interna arbetet inom GVI-strategin. Koordinatorerna samordnar det operativa arbetet.

Kommunikationsgruppen består av två kommunikatörer från kommunen och en kommunikatör från Kriminalvården. Polismyndigheten har sedan i våras saknat kommunikatör, vilket i sig inte haft några direkta följder då den nuvarande kommunikationsgruppen kunnat bistå med det stöd som har efterfrågats från Polismyndighetens sida. Kommunikatörerna arbetar med att presentera GVI-arbetet externt och genom interna plattformar.

Styrgruppen möts kontinuerligt på årsbasis för att diskutera övergripande hur GVI Huddinge och tillämpningen av GVI-strategin går. Ledamöterna hjälper till med resursfördelning och att öppna dörrar där det behövs.

Det har funnits arbetsroller inom strategin som inte har tillsatts såsom underrättelsekoordinator inom Polismyndigheten och frivården samt utsedd person från kommunen att arbeta med lokalsamhället.

Informationsdelningen sker internt och även mellan samtliga samverkansparter. Polismyndigheten upprättar orosanmälan¹⁷ och delar så mycket information som är möjligt med socialtjänsten. Från kommunen delas uppgifter om barn och ungdomar som t.ex. vårdas med stöd av LVU¹⁸ och därmed inte kan sökas upp. Informationsdelning sker också om en kriminell individ redan har en socialsekreterare så att en gemensam planering för ett *custom notification*- möte kan göras.

Information mellan Polismyndigheten och frivården delas under de operativa avstämningsmötena. Information mellan frivården och socialtjänsten delas om samtycke finns från individen. Den gemensamma lägesbildsdelningen från samtliga samverkansparter har uteblivit till stor del och där finns en källa till förbättring.

Med anledning av att resurser för arbetet med lokalsamhället har saknats har det arbetet inte fått en tydlig struktur. Etableringen i Huddinge har dock träffat flera organisationer och representanter från lokal- och civilsamhället samt deltagit vid kommunens och Polismyndighetens övriga träffar, exempelvis Fokusmöte Vårby och Operativa samverkansgruppen. Det finns en god kontakt med lokala församlingar som visat stort engagemang för att medverka i arbetet. Samverkansparterna har dock haft svårare att få igång ett samarbete med de muslimska församlingarna på grund av avsaknaden av upparbetade kontaktvägar. Framöver finns möten på olika gymnasieskolor inplanerade för att sprida information om och diskutera GVI-strategin.

¹⁷ Enligt 14 kap. socialtjänstlagen (2001:453).

¹⁸ Lag (1990:52) med särskilda bestämmelse om vård av unga.

5.5.2 Genomförande

Samverkansparterna i Huddinge har en samsyn om vad våldet beror på, om att kartläggningen samt analysen är avgörande och om att det underlaget styr vilka individer som ska prioriteras för *custom notifications*, *call-ins* och sanktioner. Det finns en överblick över de individer som är på anstalt och är på väg att frigges, med syftet att fånga upp individerna innan villkorlig frigivning.

Det förberedande arbetet inför ett *call-in* är betydligt mer omfattande än inför *custom notifications*. Med anledning av säkerhetssituationen i Huddinge var det av vikt att komma i gång med det operativa arbetet så snart som möjligt. Efter samråd med det nationella stödteamet beslutades därför att det operativa arbetet med GVI Huddinge skulle börja med *custom notifications*.

De kommunala enheter som främst involveras för stöd- och hjälpinsatser är vuxensektionens beroende- och avhopparenhet samt ungdomsenheterna inom socialtjänsten. I arbetsgruppen har det funnits representanter från öppenvårdsenheterna inom socialtjänsten och i enstaka fall har *custom notifications* planerats med personer därifrån. Från öppenvårdsenheterna kan stöttning ges även vid ansökan om t.ex. försörjningsstöd, men också vid ansökan om avhopparsatser och genom motiverande samtal. Strukturen finns genom den samverkan som redan är fungerande mellan enheterna i kommunen. En GVI-telefon har öppnats och en rutin för hur den telefonen ska administreras har påbörjats. I arbetsgruppen har det också funnits en representant från försörjningsstödsenheten, även om den enheten inte är direkt involverad i det operativa arbetet.

Strukturen för sanktionsarbetet är uppdelad i både interna och externa forum. I de interna forumen arbetar Polismyndigheten respektive frivården med insatser för individer utifrån kartläggnings- och analysarbetet. I det externa forumet samverkar Polismyndigheten och frivården. Polismyndigheten har informerat andra lokalpolisområden om GVI-arbetet för att möjliggöra hjälp från varandra i ett framtida sanktionsarbete. Polismyndigheten har också haft dialog internt med jourverksamheten och de grupper som arbetar med utredningar av grova brott, men även externt genom att bjuda in åklagare till GVI-veckan¹⁹ och till ett *call-in*. Det finns även samverkan med Ruc där olika myndigheter arbetar tillsammans.

¹⁹ En utbildningsinsats för etableringarna där vetenskapliga teorier kombineras med erfarenheter av praktisk tillämpning av GVI-strategin. Utbildningsdagarna innehåller även en genomgång av aktuell problembild och diskussioner i seminarieform samt genomförande av ett studiebesök i etableringen.

5.5.3 Upprätthålla strategin

Internt inom Polismyndigheten följs arbetet med strategin upp i den dagliga verksamhetsstyrningen och GVI är en ständig punkt på Polismyndighetens interna möten. För Kriminalvårdens del följs arbetet upp med lokala avstämningar, långsiktigt arbete med att förankra strategin hos medarbetarna i form av kunskapsspridning (informationsmöten) och upprättande av arbetsrollsbeskrivningar för samtliga involverade medarbetare. Huddinge ser en källa till förbättring när det gäller samverkansstrukturerna genom ett effektivare arbete med att dela lägesbild och hitta bättre strukturer för samverkan, både i arbetet med interventionerna men även på strukturell nivå.

GVI-arbetet ska fortsatt vara en del av den ordinarie verksamheten för samtliga samverkansparter. Det finns ännu inga gemensamma beslut eller framtagna förvaltningsplaner för hur GVI-arbetet i Huddinge ska se ut långsiktigt. Samverkansparterna behöver se över hur arbetet ska fortsätta när projektledningen inte längre finns på plats, vem som ska styra utvecklingsarbetet i strategitrogenhet men också vem som ska ansvara för att hålla ihop GVI-arbetet mellan samverkansparterna.

5.6 Uppsala

5.6.1 Planering och organisering

Av samverkansparterna har kommunen och Kriminalvården tillsatt tillräckliga resurser för GVI-arbetet medan Polismyndigheten till stor del haft tillräckliga resurser avsatta, men det har funnits utmaningar. Dels för att de medarbetare som har haft uppdraget inom det operativa arbetet har haft GVI-arbetet som sidouppdrag och dels för att resurser under vissa perioder har prioriterats till andra uppdrag.

Arbetet med att förankra strategin hos medarbetarna har inte helt och hållet slagit igenom inom Polismyndigheten. Det kan bland annat bero på den interna organisationen eftersom lokalpolisområdet är utförare av GVI-arbetet medan ansvaret för samordningen ligger hos polisområdet.

Inom kommunen och frivården finns det en god kunskap om vad strategin innebär och strategin har implementerats inom den ordinarie verksamheten inom verksamheterna. Inom Polismyndigheten finns också goda kunskaper, men det finns funktioner som behöver involveras mer. Kommunen och Polismyndigheten har i vissa fall haft avstämningar och fattat beslut i frivårdens uteläge, vilket har skapat utmaningar i samarbetet.

Från kommunen finns en projektledare från socialförvaltningen som sammankallar och är ordförande på arbetsgruppsmöten samt två samordnare från kommunledningskontorets enhet Trygghet, brottsförebyggande och säkerhet. Samordnarna från kommunen är med som stödfunktioner vid arbetsgruppsmötena och ungefär vid vartannat möte med projektledningen och samordningen. Från frivården finns en samordnare som har ett delat uppdrag som både samordnare och koordinator. Från Polismyndigheten finns en samordnare från polisområdet samt en polis från lokalpolisområdet som är med i de återkommande mötena med koordinatorsgruppen, och de är således delaktiga i den operativa nivån.

GVI Uppsala har ännu inte fullt ut kommit i gång med det operativa arbetet utan det dagliga arbetet har framför allt inneburit planering för olika aktiviteter, såsom kickoff, GVI-veckan, *custom notifications* och informationsträffar med lokalsamhället. Vid planeringen har hela arbetsgruppen för GVI-arbetet varit involverade och därmed alla GVI-funktioner.

Från kommunens perspektiv har informationsdelning från Polismyndigheten till socialförvaltningen framför allt blivit aktuell inför *custom notifications* och så kallade orossamtal²⁰. Vid dessa tillfällen har informationsdelningen till socialförvaltningens medarbetare fungerat bra. När det gäller kartläggningen och vilken information som har delats från Polismyndigheten till koordinatorsgruppen har sekretesslagstiftningen utgjort ett problem. Frivården har delvis fått otillräcklig information om hur deras klienter som varit föremål för *custom notifications* följts upp av Polismyndigheten.

Vad det gäller arbetet med lokalsamhället har samverkansparterna haft två informationsmöten med representanter från lokalsamhället under 2023. De som deltagit från lokalsamhället har varit personer från fritidsgårdar, skolor, nattvandrarerna, religiösa samfund och idrottsförbund. Vid mötet i maj informerades om GVI-strategin och under mötet i oktober var temat Tillsammans mot våldet i Uppsala där budskapet var att Uppsala tillsammans med lokalsamhället vill sprida budskapen om att ”vi inte vill att fler ska bli dödade eller döda andra, samt att det finns hjälp att få för den som vill lämna kriminalitet”. I Uppsala är man övertygad om att samverkansparterna behöver hjälpas åt som samhälle för att vända på den dystra våldsutvecklingen och Uppsala ser att det finns en stor potential att utveckla

²⁰ Bekymringsamtal eller orossamtal är en norsk samtalsmetod som utvecklades av Björn Övrum vid norska polisen på mitten av 1990-talet i syfte att förebygga brott. Metoden används också i Danmark och i Sverige har metoden använts på olika sätt i flera kommuner.

samarbetet med lokalsamhället. Vid informationsträffarna har det funnits ett stort engagemang från de representanter från lokalsamhället som deltagit.

Etableringen i Uppsala vill arbeta i enlighet med GVI-strategin för att öka det sociala trycket på de kriminella grupperingarna och på så vis arbeta för samhället och mot våld. Därför finns det ett intresse av att arbeta metodiskt med att mobilisera lokalsamhället i samband med våldshändelser för att sprida budskapet bakom GVI-strategin.

5.6.2 Genomförande

Etableringen i Uppsala ställer sig bakom GVI-strategin och budskapet men våldsvågen under 2023 är komplex och den polisiära uppfattningen är att den inte direkt bottnar i definierade kriminella grupperingar, vilket gör att etableringen bedömt att det är svårt att i nuläget implementera arbetet med strategin fullt ut. Det har varit regelbundna uppdateringar mellan samverkansparterna om lägesbilden och har i och med detta skapats en samsyn om våldet som sker i Uppsala.

För kartläggnings- och analysarbetet har det inte skapats ett fullt ut tillfredsställande forum för det arbetet inom Polismyndigheten, vilket har medfört att införandet av GVI bitvis varit haltande.

Vid starten av det mer operativa arbetet gjorde Uppsala bedömningen att det var mer strategiskt att framföra budskapet vid individuella samtal än via ett *call-in*. På grund av det har arbetsgruppen påbörjat det operativa arbetet genom *custom notifications*. Dessutom har det planerats att sprida budskapet på en annan nivå för att testa att strategins olika delar fungerar inom respektive samverkansparter innan genomförandet av ett *call-in*. Etableringen i Uppsala har löpande planerat för ett *call-in* och gjort förberedelser för det, såsom att involvera representanter från lokalsamhället som tilltänkta talare och publik samt undersöka olika lämpliga lokaler, men ännu inte genomfört ett *call-in*. Enligt arbetsgruppen i Uppsala har det funnits svårigheter med att starta arbetet med strategin, en aspekt som lyfts är att samverkansparterna upplever sig ha fått motstridiga besked från det nationella stödet och NNSC om det operativa arbetet. Arbetsgruppen har tagit fram planer inför styrgruppsmöten som sedan ändrats av styrgruppen efter inrådan av det nationella stödet.

När det gäller stöd och hjälpinsatser är flera verksamheter inom socialförvaltningen involverade och drivande inom dessa områden, framförallt avhopparverksamheten och ungdomsjouren. Socialförvaltningen har också ett nätverk med olika representanter inom socialtjänsten i Uppsala

där även Arbetsmarknadsförvaltningens verksamheter finns med i form av försörjningsstöd samt utbildnings- och jobbcenter.

Socialförvaltningen har inlett ett samarbete med Region Uppsala för att ge stöd- och hjälpinsatser till de individer som söker stöd hos förvaltningen och samtidigt kan vara i behov av hälso- och sjukvård. Samverkan finns även med både psykiatrin och primärvården där samverkan kommit längst med primärvården som har en utpekad läkare och psykolog tillgänglig för aktuell målgrupp.

Inom Kriminalvården är målgruppen prioriterad för programverksamhet som är riktad mot personer som ingår i den organiserade brottsligheten. Kriminalvården samverkar också med socialförvaltningens verksamheter, framför allt avhopparverksamheten och ungdomsjouren.

För arbetet med sanktioner har frivården och Polismyndigheten under den senaste tiden haft myndighetsgemensamma lägesbildsavstämningar som har fungerat bra och gett goda förutsättningar för att arbetet med den här delen av strategin kommer att bli mer välfungerande. Inom Polismyndigheten finns potential att utveckla tydligare strukturer för arbetet inom den egna organisationen, för att skapa bättre förutsättningar för GVI-strategin.

5.6.3 Upprätthålla strategin

Inom kommunen och Kriminalvården finns en långsiktig och strategisk plan för att upprätthålla strategin över tid som innebär att strategin ska bli en del av det vardagliga arbetet och redan är en del av den ordinarie verksamheten i flera delar. Inom Polismyndigheten bör det skapas bättre förutsättningar för att arbetet med strategin ska bli långsiktigt.

6 Nationell samordning av regeringsuppdraget – vad har hänt?

Utöver det som redovisats i avsnitt 1–5 har representanter från det nationella stödet varit delaktiga i olika samverkansforum inom respektive samverkansmyndighet, men även representerat det nationella arbetet med GVI externt i olika sammanhang.

6.1 Stöd vid möten och genom dokumentation

Under året har det nationella stödteamet tillsammans med National Network for Safe Communities (NNSC) och den nationella styrgruppen gett fortsatt stöd till etableringarna i deras arbete med GVI. Stödet har getts i form av deltagande vid etableringarnas projektledarmöten, arbetsgruppsmöten och styrgruppsmöten. Det nationella stödteamet har tillsammans med NNSC dessutom närvarat vid etableringarnas *call-ins*.

Utöver de nationella forumen har det nationella stödteamet anordnat fysiska och digitala erfarenhetsutbyten och workshoppar för aktuella etableringar samt en GVI-konferens med syftet att sprida kunskap om arbetet med GVI i Sverige.

Det nationella stödteamet har löpande tagit fram olika stöddokument för arbetet med strategin och det digitala metodstödet om GVI har uppdaterats utifrån nya erfarenheter med exempel från fler etableringar, och det har anpassats till svensk kontext.

6.2 Erfarenheterna från Malmö har tillvaratagits

En ny effektutvärdering av Sluta skjut i Malmö har genomförts och redovisats. Resultatet av effektutvärderingen samt andra erfarenheter av Sluta skjut i Malmös fortsatta arbete med strategin har utgjort ett viktigt underlag för det fortsatta nationella arbetet. Som ett led i att tillvarata kompetensen från Sluta skjut har särskilt ekonomiskt stöd betalats ut för att säkerställa att medarbetare från Malmö stad har kunnat delta i de forum och erfarenhetsutbyten som anordnats inom ramen för regeringsuppdraget. Representanter från Sluta skjut har varit delaktiga i samtliga nationella forum, och samtliga samverkansparter i Malmö har bidragit med erfarenhet och kompetens till nytta för övriga etableringar.

6.3 Internationellt erfarenhetsutbyte

Via NNSC har samverkansmyndigheterna fått ta del av andra internationella etablerings arbete och det har även skett erfarenhetsutbyten mellan bl.a. Malmö, Rotterdam och Köpenhamn. Representanter från NNSC och projektledningen i Rotterdam och Köpenhamn deltog även på GVI-konferensen som anordnades i november 2023. NNSC har påbörjat arbetet med att skapa ett forum för befintliga internationella etableringar för fortsatta erfarenhetsutbyten.

Inom ramen för regeringsuppdraget genomfördes en studieresa till USA under hösten 2023. Tillsammans med några andra nyckelfunktioner inom samverkansmyndigheterna och NNSC besökte det nationella stödet etableringar i USA som kommit längre i sitt arbete med att upprätthålla strategin. Viktigast med studieresan var att få inspiration och kunskap om hur Sverige kan tillvarata kompetens och bygga en hållbar struktur för arbetet med strategin på lång sikt. Särskilt viktigt för Sverige var också att studera arbetet med lokalsamhället och arbetet med att analysera våldshändelser.

6.4 Ett aktivt spridande av information om GVI

GVI-arbetet har under tiden för regeringsuppdraget fått relativt stort genomslag och många svenska myndigheter och nationella och internationella organisationer har efterfrågat information om GVI-strategin. Det nationella stödteamet har inom ramen för arbetet med regeringsuppdraget informerat brett om GVI-strategin runt om i Sverige.²¹ Det nationella stödteamet har även deltagit tillsammans med NNSC på The Stockholm Criminology Symposium för att prata om GVI-strategin och har också genomfört ett nationellt samråd om civilsamhällets roll tillsammans med NOD²².

²¹ Bl.a. under Almedalsveckan, Socialchefsdagarna, Socionomdagarna och en nationell konferens för Sveriges Kristna råd, Stockholms universitet, European Crime Prevention Network och EU-kommissionen i Bryssel.

²² NOD står för Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället.

7 Erfarenheter från arbetet med GVI i Sverige

7.1 Observationer av implementeringsprocessen

Att införa en förhållandevis omfattande strategi som GVI är en tidskrävande, uthållighetskrävande och långsiktig process. Det finns en inbyggd utmaning i uppdraget, där tre huvudsakliga aktörer, Polismyndigheten, frivården och aktuell kommun, med i grunden skilda uppdrag ska arbeta fram en samverkansstruktur. Erfarenheterna från de aktuella etableringarna visar dock att införa GVI och att samverka är fullt möjligt. Samverkansmyndigheterna vill vara tydliga med att det tar tid och att det krävs både vilja och ett stort engagemang från samtliga samverkansparter.

Ett talande citat från en medarbetare, hämtat från processutvärderingen av GVI Örebro:

”Jag tänker att den största lärdomen är ju att låta det ta tid med förankringen ...”

Det ska också sägas att tiden för införandet av GVI i de nu aktuella etableringarna har förlängts, på grund av att arbetet inledningsvis påverkades av smittskyddsåtgärder för coronapandemin.

Samverkansmyndigheterna har under regeringsuppdragets gång identifierat ett antal nyckelområden som är avgörande för ett lyckat och effektivt införande av GVI, se avsnitt 7.1.1–7.1.5.

7.1.1 Delaktighet och förankring

Inledningsvis måste samtliga parter vara delaktiga och ta ett gemensamt ansvar i avsiktsförklaringen. Det är viktigt att poängtera att ett undertecknande av avsiktsförklaringen innebär ett åtagande att arbeta för att införa strategin som ett prioriterat arbetssätt, hos samtliga samverkansparter. Det innebär att ledningen eller beslutsfattare i respektive samverkansorganisation måste ge garantier för att det ska bli verklighet.

Att garantera att GVI ska införas som den prioriterade strategin för att arbeta med att reducera det grova våldet innebär dock inte att GVI behöver vara det enda arbetet med det syftet. Förhållandet mellan det ”nya” arbetssättet inom strategin för GVI och andra sätt att angripa den grova våldsbrottsligheten måste tydliggöras, för att minimera risken för att införandet av GVI upplevs konkurrera med befintligt arbete.

Under uppdragets gång har det tydligt visat sig att där dessa grundläggande förutsättningar inte har uppfyllts har införandeprocessen stannat av. Det har, förutom ett resursdränage, skapat friktion mellan de olika samverkansparterna och därmed till viss del skadat de förtroendeskapande processer som krävs för god samverkan. En bedömning av om det är lämpligt att införa strategin lokalt behöver alltid göras, vilket behöver beaktas vid eventuella kommande etableringar.

Utmaningar vid införandet sammanfattat av en medarbetare i ett citat hämtat från processutvärderingen av GVI i Järfälla/Upplands-Bro, Huddinge och Uppsala:

”Det har varit svårare än jag trott kanske, kring förankring. Det tar väldigt mycket tid och liksom, rätt personer måste involveras i rätt fråga. För mig har det varit väldigt tidskrävande.”

7.1.2 Ansvarsfördelning

Att avsätta tid och resurser till den inledande processen är helt avgörande för att få ett så effektivt införande av GVI som möjligt. Alla berörda beslutsfattare behöver tidigt få insikt i strategin och vad det innebär att arbeta i enlighet med den. Tidigt i införandeprocessen behöver det tas fram en plan för ansvarsfördelningen och vilka krav som finns för personella och ekonomiska resurser. Den här planen måste förstås och accepteras av samtliga samverkansparter.

När den lokala GVI-organisationen ska struktureras behöver behovet av det breda anslaget inom respektive verksamhet beaktas.

Samverkansmyndigheterna kan konstatera att det inte är optimalt att driva införandeprocessen av strategin med enbart projektledare och koordinatörer, utan fler behöver involveras för att skapa nödvändiga organisatoriska processer för uppdraget. Med att skapa nödvändiga organisatoriska processer menas här att respektive verksamhet måste vara redo att uppfylla de budskap och löften som kommuniceras när det operativa arbetet inleds. Att avgöra om dessa organisatoriska processer finns på plats är naturligtvis svårt. Här skulle införandeprocessen kunna stödjas av att ett antal processmål har satts upp och kommunicerats. Generell kunskap om införandet av GVI är en viktig del av det nationella stödet.

Samverkansmyndigheterna har under uppdragets gång sett hur personella förändringar i centrala funktioner i de lokala organisationerna har bromsat upp arbetstakten. Det kan konstateras att rollen som lokal projektledare, i vissa fall benämnd samordnare, är central och mycket viktig för processen. I de fall där projektledarrollerna varit personellt intakta har utvecklingen gått snabbare, och i de fall där projektledare har behövt bytas har processen till

viss del bromsats upp. Slutsatsen är att tydliga strukturer för hur arbetsprocessen ska se ut behöver arbetas fram och dokumenteras tidigt i utvecklingsarbetet för att minimera att uppdraget blir alltför personbundet.

De olika etableringarna har initialt valt att utforma projektledningen på olika sätt. Det är i nuläget inte möjligt att fastslå vilken struktur för projektledning som är att föredra eller vilken struktur som fungerat mest effektivt. Samverkansmyndigheterna kan dock se att det finns fördelar med att samtliga samverkansparter är representerade i projektledningen och att ansvarsroller och ansvarsområden tydliggörs.

7.1.3 Kommunikation

Projektledningen behöver ta ett gemensamt ansvar för att sprida kunskapen om GVI inom respektive verksamhet. En framgångsfaktor har varit att projektledningen tidigt avsätter särskild tid och resurs till att besöka de olika samverkansparterna för att sprida information och kunskap, och för att besvara eventuella frågor och funderingar. Det har också visat sig framgångsrikt att medarbetare inom samverkansparterna får en grundläggande kunskap om de andra verksamheternas uppdrag, utmaningar och möjligheter när det gäller införandet av GVI-strategin.

I processutvärderingen av införandet av GVI i Göteborg anges just att ett hinder i införandet har varit att det förekommit en skepsis och ett ifrågasättande av strategins relevans hos företrädare för Polismyndigheten och socialtjänsten.

7.1.4 Lokalsamhällets roll

I GVI-strategin är lokalsamhället en viktig aktör. Syftet med att involvera lokalsamhället är bland annat att främja relationer samt att återskapa eller stärka förtroendet för och tilltron till rättsväsendet, andra myndigheter och samhällsfunktioner i stort. Detta förväntas då bidra till en stärkt så kallad informell social kontroll.

Involvering av lokalsamhället har varit en stor utmaning under arbetets gång. Det upplevs som att metodstöd och handledning inte ger tillräcklig vägledning inom området. Det är nog den komponent i strategin som har varit svårast att översätta till den svenska kontexten. Det har gjort att det finns en osäkerhet kring hur lokalsamhället på bästa sätt kan inkluderas. Det här arbetet behöver konkretiseras, och det behövs tydliga strategiska riktlinjer för hur lokalsamhället ska involveras och på vilket sätt de kan bidra till arbetet.

7.1.5 Trygg arbetsmiljö

Centralt i GVI-strategin och det budskap som förmedlas är att de mest våldsdrivande grupperingarna ska utsättas för kännbara konsekvenser från samhället vid fortsatta våldshandlingar. Sanktioner som beslutas ska, för att nå bästa effekt, genomföras samordnat och förutsägbart.

För en långsiktig hållbarhet i arbetet med sanktioner måste en trygg arbetsmiljö för medarbetarna säkerställas. Det har under uppdragets gång uppmärksammats hur sanktioner mot en specifik grupp kan skapa spänningar i form av fientlighet och hot mot de enskilda myndighetspersoner som aktivt genomför de beslutade sanktionerna, från individer i den grupp som står under ett ökat fokus. Det har i samband med det också identifierats en potentiell risk för otillåten påverkan mot myndighetsföreträdare.

7.2 Organisationsspecifika iakttagelser

7.2.1 Kommunerna

7.2.1.1 Direkttelefon effektivt för att etablera kontakt

För att förenkla kontakten mellan kartlagda individer och främst socialtjänstens verksamhet har det på de flesta av etableringarna skapats en särskild väg in via ett direkttelefonnummer. Via direkttelefonnumret är tanken att individer som söker stöd ska kunna sättas i kontakt även med andra aktörer, såsom avhopparverksamheter, hälso- och sjukvården, civilsamhälles- och lokalsamhällesaktörer samt myndighetshandläggare. Telefonnumret sprids vid *call-ins* och vid *custom notifications*. Samtidigt tillfrågas aktuella individer också om socialtjänstens medarbetare får kontakta dem i efterhand. Det har varit ett framgångskoncept och lett till att socialtjänsten har kommit i kontakt med fler individer ur kriminella grupperingar som de tidigare inte har nått. Man har också kunnat utnyttja de tidsfönster där individerna är som mest mottagliga på ett mer effektivt sätt än tidigare. Det medför högre sannolikhet för att fler individer kommer att avstå från våld, och även i förlängningen avbryta sin kriminella karriär helt och hållet.

Målgruppen för GVI-arbetet har ofta levt en stor del av sitt liv i kriminalitet och av olika anledningar inte tagit stöd av socialtjänsten tidigare. Generellt finns det inget uppbyggt förtroende mellan socialtjänsten och dessa individer och deras familjer. Därför är varje ny kontakt en vinst oavsett utfallet av själva kontakten.

Erfarenheter från arbetet visar på ett behov av fortsatt arbete med att skapa rutiner för en strukturerad intern samverkan, och för en samverkan med regionen och lokalsamhället kring stödinsatser såsom sysselsättning, bostad och att skapa ett socialt sammanhang.

7.2.1.2 Viktigt att hålla isär stöd och myndighetsutövning

En viktig iakttagelse bygger på det omfattande uppdrag som kommuner i Sverige har. I det kommunala uppdraget ingår både arbete med stöd och hjälp samt åtgärder av kontrollerande och uppföljande karaktär, exempelvis myndighetsutövning. Vissa av de kontrollerande uppdragen skulle kunna vara en del i sanktionsarbetet mot de våldsdrivande grupperingarna. För att inte skada förtroendet som exempelvis socialtjänsten behöver för att kunna fullgöra sitt uppdrag om stöd och hjälp, är det viktigt att insatser inom ramen för sanktionsarbetet inte sammanblandas med övriga stöd- och hjälpinsatser som kommunen ansvarar för.

7.2.2 Polismyndigheten

7.2.2.1 Samverkan och informationsutbyte positivt

Den strukturerade samverkan både internt och externt har förbättrats i och med införandet av GVI. Internt inom Polismyndigheten har det skett en löpande samverkan mellan olika initiativ som handlar om myndighetens arbete för att motverka det grova och dödliga våldet och för att effektivt arbeta mot samma mål.

Samverkan med Kriminalvården har utvecklats och ett ökat informationsutbyte mellan samverkansparterna har skett. Polismyndigheten ser positivt på att frivården tydliggjort rutiner och åtgärder för sanktioner kopplade till GVI-klienter. Detta har bidragit till ett mer omfattande sanktionsarbete med syfte att avskräcka andra grupper från att använda våld. Även kommunen har fått ett tydligare uppdrag inom arbetet mot det grova och dödliga våldet och i större utsträckning kunnat bidra i exempelvis sanktionsarbetet mot de våldsamma grupperingarna. Kännbarheten av att vara utsatt för sanktioner är viktigare än sanktionernas omfattning, vilket innebär att både frivården och kommunen är viktiga aktörer i arbetet då åtgärder som de kan sätta in ibland har mer kännbarhet än det rent polisiära.

Analysarbetet i GVI har bidragit till en ökad intern informationsförsörjning genom en fördjupad samverkan mellan verksamheter och sektioner inom Polismyndigheten. Kartläggningen av kriminella grupperingar görs genom en

bred informationsinhämtning där representanter med kunskap om de kriminella miljöerna lämnar information som sedan sammanställs av underrättelseverksamheten. Informationen kan gälla nya kriminella grupperingar, förändringar inom de existerande grupperingarna och vilka individer som bör ingå i grupperingarna. Informationsinhämtningen sker löpande på bland annat operativa lägesbildsmöten.

7.2.2.2 GVI kartläggning synliggör fler

Lägesbilden av de kriminella grupperingarna är ett föränderligt och levande material som kräver löpande uppdatering. Genom att skapa mötesforum i syfte att regelbundet hämta in information och där funktionen med ansvar för den löpande uppdateringen av kartläggningen blir känd, skapas förutsättningar för ökad förmåga att upprätthålla en så aktuell lägesbild som möjligt av den kriminella gruppmiljön.

Kartläggningen i GVI görs likartat utifrån en samsyn om syfte och metodik vilket medfört en ökad förståelse för dels dynamiken i grupperna och dels deras förmåga att rekrytera yngre individer. Kartläggningen av riskindivider har bidragit till en ökad förståelse internt inom Polismyndigheten om vikten av att bidra med information om barn och unga som involverar sig eller befinner sig runt med de kriminella grupperingarna. Att proaktivt kartlägga en individ som löper risk att skadas eller att skada någon på grund av hens involvering i den kriminella gruppmiljön är en förutsättning för ett effektivt samverkansarbete i GVI. Kartläggningen synliggör långt fler och yngre individer, vilket skapar möjlighet för samverkansparterna att genomföra riktade proaktiva åtgärder för att erbjuda stöd och hjälp att bryta en fortsatt kriminalitet.

7.2.3 Kriminalvården

Kriminalvården ser flera positiva effekter med att införa GVI. Det har förstärkt myndighetens brottsförebyggande arbete och ger ytterligare en dimension till Kriminalvårdens vision *Bättre ut!*²³

Kriminalvården har implementerat GVI-strategin som arbetsmetod inom frivårdens ordinarie verksamhet. Det har i stort fungerat väl och hanteringen av GVI-kartlagda individer har kunnat göras inom befintliga rutiner. Det har dock funnits behov av en del särskilda anpassningar och tillägg. De handläggare som arbetar med kartlagda individer har haft ett tydligt behov av

²³ Kriminalvårdens vision och värdegrund. [Bättre ut!](#)

extra stöd; t.ex. har det på några kontor inrättats särskilda kollegium där GVI-kartlagda individer följs upp.

7.2.3.1 Förstärkt samverkan har medfört förbättringar

Som en tydlig effekt av införandet av GVI har frivårdens samverkan med andra myndigheter och aktörer i samhället förstärkts. Samverkan med Polismyndigheten har utvecklats och ett utökat informationsutbyte mellan samverkansparterna har skett. En förutsättning för detta har varit att olika sekretessaspekter har genomlysts och bedömts. Även samverkan med lokalsamhället har utvecklats, liksom den samverkan som funnits sedan tidigare med t.ex. avhopparverksamheter.

En förbättrad samverkan har stärkt frivårdens förmåga att matcha insatser, bland annat har behandlingsprogram kunnat starta tidigare, risk- och behovsbedömningar har kunnat revideras utifrån ny information, misskötsamhetshanteringen har gått snabbare och användandet av anpassade föreskrifter har ökat.

7.2.3.2 GVI inkluderat i frivårdens uppdrag

Frivården arbetar i sitt uppdrag utifrån ett stöd- och kontrollperspektiv, där det alltid ska finnas en tydlig kommunikation till klienterna om vad deras ansvar är under övervakningen. Frivårdens verksamhet erbjuder stöd och hjälp för att lämna en kriminell livsstil och hanterar också misskötsamheter med olika åtgärder. De befintliga verktyg frivården har för att hantera stöd, hjälp och åtgärder vid misskötsamhet har varit naturliga att använda då de är kompatibla med GVI-strategin.

Under arbetets gång har frivården tydliggjort rutiner och åtgärder för sanktioner kopplade till GVI-strategins genomförande. Att förankra strategin kring stöd och hjälp samt att organisera sig så att man kan ta emot och prioritera målgruppen för stödjande och förändrande insatser är ett område för fortsatt arbete. Inte minst att säkerställa att tillräckliga resurser för uppdraget finns på plats.

Frivården bedriver i sin ordinarie verksamhet återfallsförebyggande behandlingsprogram. Entré är namnet på ett program som särskilt riktar sig till målgruppen. GVI-kartlagda individer som har en pågående frivårdspåföljd, är en prioriterad grupp för det programmet. För att kunna möta behov av återfallsförebyggande behandling har flera frivårdskontor sett behov av att stärka tillgången på utbildade programledare.

Det har också förts en mer aktiv dialog med polis och kommun i frågor om hur frivården kan arbeta mer riktat med ett ökat fokus. Sammanfattningsvis kan sägas att grunduppdraget inte är förändrat men att myndigheten har stärkt sina arbetsmetoder med stöd i strategin och arbetar mer strukturerat med målgruppen.

En viktig aspekt vid införandet av nya arbetsätt är att följa upp hur och om arbetsmiljön påverkas för de som arbetar i verksamheten. Chefer i frivården vittnar om att GVI-ärenden generellt sett innebär en mer omfattande arbetsinsats för frivårdsinspektören. Det innebär att arbetsplaneringen måste ta hänsyn till hur många GVI-ärenden som kan ligga på en enskild frivårdsinspektör.

Att arbeta mer fokuserat med klienter kopplade till organiserad brottslighet har gjort att säkerhetsarbetet på frivården än tydligare har fått ett stort fokus. Frågan om risk för otillåten påverkan mot den enskilda medarbetaren står också högt på agendan. Samtidigt ser man positiva andra arbetsmiljöaspekter då en förstärkt och bättre information om klienterna gett bättre förutsättningar för att möta klienternas behov. Risk- och konsekvensanalyser har gjorts i samverkan med projektledningen i olika etableringar, och separata skyddsronder har genomförts vid *call-ins*.

Kriminalvården är och har de senaste åren varit hårt pressade av stora klientinflöden, och myndigheten jobbar hårt med att öka sin kapacitet. Det har naturligtvis också påverkat frivården. En del önskade åtgärder kopplade till ett ökat fokus har inte kunnat genomföras i önskad takt. Det har t.ex. handlat om att inte kunnat möjliggöra snabbare inställelse på anstalt för en utpekad individ, d.v.s. en dömd person som befinner sig i frihet i väntan på fängelseplats. Att arbeta med GVI-strategin kontinuerligt är dessutom periodvis tidskrävande och måste då prioriteras, vilket kan innebära att andra ärenden prioriteras ned.

Sammantaget behöver Kriminalvården säkra att frivården kan driva GVI-uppdraget med rätt kapacitet.

7.3 Vad behöver göras framöver?

Det finns inte ett enskilt svar eller en ensam åtgärd att sätta in mot det grova våldet utan arbetet måste ske i samhällelig samverkan på bred front och utifrån olika nivåer och uppdrag. Det är viktigt att ha förståelse för att arbetet med GVI riktar sig mot det grövsta våldet och även om det är en förebyggande strategi så är arbetet riktat mot ett problem som redan existerar i samhället. Enbart GVI är därför inte lösningen på våldet som sker i samhället, utan strategin behöver kombineras med andra

förebyggande insatser för att motverka att barn, unga och vuxna involveras i kriminella grupperingar.

Samverkansmyndigheterna har identifierat ett antal områden för fortsatt utveckling.

7.3.1 Fortsatt utvärdering och effektuppföljning

Brottsförebyggande arbete bör alltid grundas på kunskap och evidens, det är en förutsättning för att nå önskade effekter. För strategins långsiktiga legitimitet finns ett stort behov av att allt arbete enligt strategin utvärderas kontinuerligt. Det förberedande arbete som Malmö universitet har genomfört tillsammans med det nationella stödteamet möjliggör likvärdiga effektuppföljningar av varje enskild etablering så snart det bedöms som lämpligt utifrån tillgängliga data. På sikt kommer det då även att vara möjligt med bredare uppföljningar av GVI-arbetet.

Eftersom GVI-strategin riktar sig mot det grövsta våldet i samhället, är det förekomsten av skjutningar och sprängningar som utvärderingarna följer upp. Det som vanligtvis är svårt vid den typen av uppföljning är att antalet händelser oftast är på en för låg nivå för att det ska vara möjligt att skapa statistiskt säkerställda resultat. Det är därför viktigt att effektuppföljningarna av våldet även följer upp andra parametrar som GVI-arbetet kan ha effekt på.

7.3.2 Forskning inom GVI-arbetet

Inom ramen för regeringsuppdraget har det skapats en gedigen grund för att på olika sätt och med olika infallsvinklar vetenskapligt kunna följa upp effekter och resultat av arbetet. Det gäller såväl för enskilda etableringar, som sammantaget för hela GVI-arbetet i Sverige. Fördelen med att processutvärderingar genomförts av flera olika lärosäten och institutioner är att det nu finns en omfattande kompetens i Sverige inom GVI.

Framtida arbete och uppdrag inom GVI bör enligt samverkande myndigheter även omfatta forskning kring och vidare utvärderingar av exempelvis de olika interventionernas effekt på kriminella individer och grupper. I den förlängda effektutvärderingen av Sluta skjut visades bland annat ett samband mellan enskilda samtal och nivåer på våld. Sådana och liknande samband tillsammans med effekter på återfall m.m. är lämpliga områden för fortsatt forskning.

7.3.3 Anpassning till svenska förhållanden

Anpassningen av den amerikanska strategin till svenska förutsättningar behöver fortsatt utvecklas på flera plan. I rapporten har tidigare diskuterats hur lokalsamhället på bästa sätt kan bidra i en svensk kontext av GVI-införandet. I ambitionen att anpassa GVI till svenska förhållanden behöver också språk och begrepp bli mer språkligt anpassade till svenska. Det skulle ge starkare förankring i samhället och skulle förenkla kommunikations- och informationsflödet. Svenska myndigheter har också ett krav på sig att språkligt uttrycka sig enkelt och på svenska.

7.3.4 Utforska och tydliggöra informationsdelning

Samverkansmyndigheterna har också uppmärksammat hur svensk sekretesslagstiftning påverkar arbetet och att det finns behov av utveckling och förtydliganden. En utmaning för etableringarna har varit frågor om sekretess och informationsdelning. Det gäller inte enbart mellan myndigheter utan även inom enskilda myndigheter. GVI ställer höga krav på samverkan och på en gemensam syn på vem och vad som driver våldet samt på hur man kan organisera interventionerna i samverkan.

Det nationella juristnätverket har haft i uppdrag att utifrån etableringarnas behov av stöd kring tillämpningen av sekretess och sekretessbrytande bestämmelser se över möjligheten att skapa nationella vägledningar. De har kommit fram till att det inom ramen för det här uppdraget inte är möjligt att skapa generella tillämpbara vägledningar till enskilda etableringar. Det finns dock ett fortsatt behov av att tydliggöra tillämpningen av sekretessreglerna där kunskap och förståelse för vilken information som kan delas behöver öka. Det är därför viktigt att arbetet inom varje enskild etablering fortsätter avseende att ta fram lokala rutiner kring hur informationsdelningen ska hanteras både internt och externt mellan samverkansparterna i arbetets olika skeden.

Samverkan och informationsdelning är centralt i det brottsförebyggande arbetet. Den befintliga sekretessregleringen är inte bara svårtillämpad utan medför begränsningar som påverkar det operativa arbetet negativt för etableringarnas samverkansparter. Lättnader i sekretessreglerna är nödvändiga för att möjliggöra ett flöde av relevant information mellan samtliga berörda samverkansparter, särskilt för kartläggnings- och analysarbetet. Det ska särskilt understrykas att sådan information alltså måste kunna delas både till och från brottsbekämpande myndigheter, andra myndigheter och berörda enskilda aktörer. De översyner som är gjorda

tillgodoser flera av de identifierade behoven av informationsutbyte²⁴ men samverkansmyndigheternas bedömning är att det finns anledning att fortsatt överväga om det behövs ytterligare lättnader i sekretessreglerna för att effektivt bekämpa och förebygga grovt våld i kriminella miljöer.

7.3.5 Underlätta samarbetet över geografiska gränser

Det finns även utmaningar med att arbeta geografiskt avgränsat till kommun eller polisområde. Det skulle underlätta om insatser kunde genomföras över dessa gränser även om den ”andra sidan” inte tillämpar GVI-strategin. Det finns således behov av att få fler att anamma GVI-strategin, men även av att öka förståelsen för hur samverkan kan se ut när inte alla aktörer arbetar aktivt med strategin. Eftersom den lokala problembilden ofta är nära sammankopplad med den nationella finns ett tydligt behov av ett nationellt likriktat arbete. Ett nationellt likriktat arbete för informationsinhämtning, kartläggning, analys, samverkan, det operativa arbetet osv. skulle kunna påverka våldet i kriminella grupperingar i högre grad.

7.3.6 Fortsatt organiserat nationellt stöd behövs

För att vidmakthålla och införa GVI-strategin i den ordinarie verksamheten hos samverkansparterna behöver en långsiktig nationell och lokal organisation skapas. Ett förslag om lokal strategiförvaltning har förts fram i flera processutvärderingar. Hur en sådan förvaltningsorganisation konkret ska formuleras är för tidigt att säga, men samverkansmyndigheterna bedömer att en lokal förvaltningsfunktion behövs för att säkerställa arbetet med fortsatt strategitrogenhet, kompetensförsörjning och lokal uppföljning. Det har bland annat uppmärksamats ett stort behov av att bygga upp en struktur för egenuppföljning inom respektive verksamhet.

Frågan om hur ett framtida nationellt strategi- och processtöd ska utformas behöver besvaras. Under spridningsuppdragets gång har ett nationellt stödteam formerats parallellt med de lokala införandeprocesserna. Det har också funnits ett expertstöd inklusive handledning från NNSC. Under uppdraget har det identifierats en del oklarheter i ansvarsfördelningen mellan det nationella stödteamet och NNSC. Det har av de lokala samverkansparterna uppfattats som att de har erhållit olika svar eller

²⁴ Se t.ex. SOU 2023:69 *Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen - En ny huvudregel* och Dir. 2023:146 *Förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter*. I sammanhanget bör också uppmärksammas Kriminalvårdens remissvar på SOU 2023:69 (KV 2023-24872) där myndigheten bl.a. beskriver betydelsen av analys av vilken information som de brottsbekämpande myndigheterna verkligen behöver ha del av (s. 2).

information vid kontakter med NNSC respektive det nationella stödteamet. Detta har naturligtvis inte varit gynnsamt för utvecklingsprocessen. Etableringarna har uttryckt ett behov av fortsatt stöd av NNSC, och samverkansmyndigheterna ser ett fortsatt behov av en nationell stödfunktion som har huvudansvaret för handledning och övrigt stöd. Hur och på vilket sätt kompetensen hos NNSC ska tillföras behöver fortsätta utredas.

Några reflektioner från lokala projektledningar om behovet av fortsatt nationellt stöd:

”Det kan finnas behov av fortsatt nationellt stöd så att alla implementeringar fortsätter arbeta strategitroget.”

”Stödet önskas vara en del av strategiförvaltningen. Att man från nationella stödet kan vara en del av att styra arbetet i implementeringarna via strategiarbetet. Att få fortsatt utbildning och inspiration in i det operativa arbetet som görs. I workshops, boosters, kunskapsdelning osv.”

”Ser behov av att fortsatt ha gemensamma plattformar där alla kan dela dokumentation som kan inspirera och vara till hjälp för att utveckla arbetet lokalt och sätta strukturer.”

”Nationella stödet har under den senaste tiden skapat bra forum för erfarenhetsutbyte med de andra etableringsorterna som vi vill ha även fortsättningsvis.”

”Det har varit mycket givande att delta på andra orters genrep (call-in) och detta önskar vi att nationella stödet fortsätter att organisera.”

8 Reflektioner och framåtblickande efter avslutat regeringsuppdrag

Regeringsuppdraget inklusive särskild finansiering gäller fram till slutet av 2023. I regeringens budgetproposition för 2024²⁵ föreslås ett fortsatt nationellt stöd för GVI-arbetet i befintliga etableringsorter.

8.1 Ett fortsatt GVI-arbete på nationell nivå

Tillämpningen av GVI-strategin i Sverige behöver fortsätta utvecklas och anpassas till svenska förhållanden. Samverkansmyndigheterna bedömer att det kommer att finnas ett fortsatt behov av ett övergripande nationellt stöd till befintliga etableringar även långt efter regeringsuppdragets slut. Det krävs alltså ett fortsatt arbete med GVI på nationell nivå för att långsiktigt säkra strategitrohet, den kompetens som krävs för att kunna stödja de aktuella etableringarnas arbete samt nya etableringars införande av GVI utan expertstöd från NNSC.

8.1.1 Plan för förvaltning och finansiering behövs

Förvaltning eller vidmakthållande av nya metoder och strategier efter att de införts och utvärderats är kända problem. En viktig förutsättning för att förhindra att arbetet med GVI stagnerar är att det tas fram en plan för förvaltningen och finansieringen av det fortsatta arbetet efter regeringsuppdragets slut, och att kommande utvärderingsresultat tillvaratas.

8.2 GVI kan anpassas efter omvärldssituationen

Under åren som det särskilda regeringsuppdraget har löpt har omvärldssituationen förändrats. Det grova våldet utövat av kriminella grupperingar har förändrats. I rapporten Barn och unga i kriminella nätverk²⁶ beskrivs t.ex. hur barn och unga rekryteras in i de kriminella nätverken och att även mycket unga individer ingår i de nätverk som utför det grova våldet. I de aktuella etableringarna har också observerats hur kriminella nätverk som inte "hör hemma" i området bidrar till våldet. Internationella aktörer har dessutom etablerat sig i kriminella miljöer i Sverige. Den samlade målgruppen för GVI-strategin har alltså förändrats, och därmed har även strategin behövt anpassas. Den samlade bilden från införandet på de nu

²⁵ Prop. 2023/24:1.

²⁶ Brå 2023:13.

aktuella etableringarna är att så har skett och att strategin är flexibel för förändringar av våldets strukturer. I Malmö lanserades exempelvis en särskild GVI-satsning med barn under 18 år som målgrupp under hösten 2023, och även andra etableringar har inkluderat barn och ungdomar när interventionen *custom notification* har genomförts.

8.3 En spridning av GVI ger positiva effekter

Utifrån de kartläggningar som görs inom GVI-arbetet kan nu rättsvårdande myndigheter och andra aktörer direktkommunicera med dem som utövar det grova våldet. Kommunikation med individer ur dessa kriminella grupperingar har också lett till att socialtjänsten i större utsträckning kommer i kontakt med individerna. Den kontakten är en förutsättning för att kunna sätta in brottsförebyggande insatser. Utifrån kartläggningen kan även riktade och samordnade sanktionsåtgärder sättas in av Polismyndigheten och frivården, men också av andra aktörer.

Det är tydligt för de samverkande myndigheterna i uppdraget att fler områden borde arbeta strategiskt mot våldet och att GVI är ett bra sätt för att skapa tryck i arbetet. Det finns även tydliga synergieffekter av att fler anammar exempelvis kartläggnings- och analysdelarna eftersom problemen rör sig geografiskt över landet. Även samordningen av stöd och hjälp, exempelvis avhopparverksamheten och sanktionsarbetet, skulle gynnas av att fler områden tillämpade GVI-strategin.

Samverkansmyndigheternas gemensamma och samlade bedömning är att införande av GVI-strategin skapar goda förutsättningar för att nå önskad effekt av arbetet mot det grova våldet.